

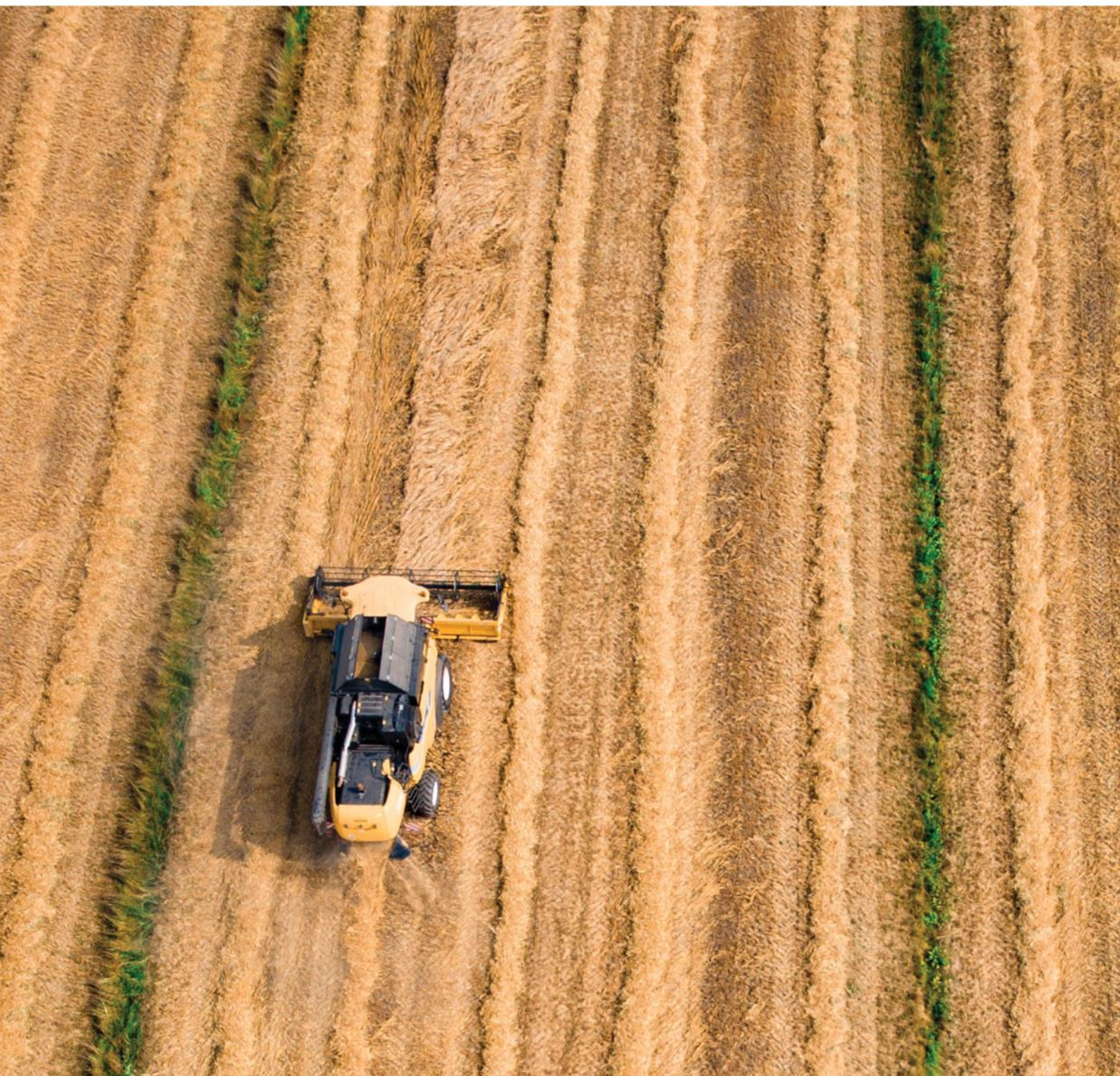
ОГЛЯД ОБРАНИХ РИНКІВ ДЛЯ ЕКСПОРТУ АГРАРНОЇ ТЕХНІКИ

МІНІСТЕРСТВО
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, ТОРГІВЛІ
ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

ОФІС З ПРОСУВАННЯ
ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА

Огляд обраних ринків для експорту аграрної техніки

Вступ.....	3
Розділ 1. Огляд світового ринку зернових культур	5
Розділ 2. Огляд світової торгівлі.....	8
1. Аграрне машинобудування.....	8
▪ Сільськогосподарські, садові або лісогосподарські машини для підготовки або оброблення ґрунту (код 8432)	10
▪ Машини для збирання та обмолоту сільськогосподарських культур (код 8433)	11
▪ Машини для обробки зернових і бобових культур; обладнання для борошномельної промисловості (код 8437)	11
▪ Обладнання для промислового приготування або виробництва харчових продуктів чи напоїв (код 8438)	12
2. Аграрна хімія.....	12
▪ Добрива.....	13
▪ Засоби захисту рослин.....	14
Розділ 3. Огляд торгівлі пріоритетних країн	14
1. Обсяг імпорту	15
2. Торгівля з Україною	27
Розділ 4. Огляд внутрішнього ринку пріоритетних країн	32
1. Структура внутрішнього ринку	33
2. Доступ до ринків.....	38
3. Програми підтримки господарств	39
3. Галузеві асоціації та організації.....	40

Вступ

Дане дослідження представляє собою огляд ринку аграрної техніки країн обраних країн Східної Європи (Румунія, Польща, Сербія, Словаччина) та Середньої Азії (Казахстан, Узбекистан).

Дослідження охоплює наступні групи товарів:

- **код HS/УКТЗЕД 8432** Машини сільськогосподарські, садові або лісогосподарські для підготовки або оброблення ґрунту; сівалки; розподільники органічних та мінеральних добрив; котки для газонів або спортивних майданчиків
- **код HS/УКТЗЕД 8433** Машини або механізми для збирання або обмолоту сільськогосподарських культур, включаючи преси для соломи або сіна; газонокосарки та сінокосарки; машини для очищення, сортування або вибраковування яєць, плодів або інших сільськогосподарських продуктів
- **код HS/УКТЗЕД 8437** Машини для очищення, сортування або калібрування насіння, зерна чи сухих бобових культур; обладнання для борошномельної промисловості або інше обладнання для обробки зернових чи сухих бобових культур
- **код HS/УКТЗЕД 8438** Обладнання для промислового приготування або виробництва харчових продуктів чи напоїв, не включене до інших угруповань, крім обладнання для екстрагування або виробництва тваринних чи нелетких рослинних жирів або олій
- **код HS/УКТЗЕД 31** Добрива
- **код HS/УКТЗЕД 3808** Інсектициди, родентициди, фунгіциди, гербіциди, засоби, що запобігають проростанню паростків, та регулятори росту рослин, дезінфекційні засоби та аналогічні засоби

Додаткові групи товарів:

- **код HS/УКТЗЕД 8701** – Трактори (за винятком тракторів товарної позиції 8709)
- **окремі категорії коду HS/УКТЗЕД 8424** Механічні пристрої (з ручним керуванням або без нього) для розбризкування або розпилення рідких чи порошкоподібних речовин (842482, 842449, 842441).

Показник	Казахстан	Узбекистан	Польща	Румунія	Словаччина	Сербія
Загальна площа країни, тис. км²	2 725	425,4	306,2	230,1	48,1	34,4
Частка с/г угідь	80,4%	62,9%	46,9%	58,8%	39,2%	39,3%
Частка ріллі	10,9%	10,3%	35,3%	37,3%	28%	29,7%
Площа ріллі, млн га	29,4	4,4	10,8	8,6	1,3	2,6
Частка с\г в ВВП країни	4,7%	17,9%	2,4%	4,3%	3,8%	12%
Доля зайнятих в с\г	18,1%	25,9%	10,0%	28,3%	3,9%	21%
Кількість аграрних господарств	217 тис	>133 тис	1,4 млн	3,4 млн	25,7 тис.	564,5 тис.
Найбільші зернові культури	пшениця (11,4 млн га) ячмінь (2,5 млн га) льон (1,1 млн га) соняшник (0,8 млн га)	пшениця (1,3 млн га) бавовна (1,1 млн га)	пшениця (2,4 млн га) тритикале (1,3 млн га) ячмінь (0,96 млн га) жито (0,89 млн га) ріпак (0,84 млн га)	кукурудза (2,4 млн га) пшениця (2,1 млн га) соняшник (1 млн га) ріпак (0,6 млн га)	пшениця (403 тис. га) кукурудза (179 тис. га) ріпак (154 тис. га)	кукурудза (0,9 млн га) пшениця (0,6 млн га) соняшник (0,2 млн га)

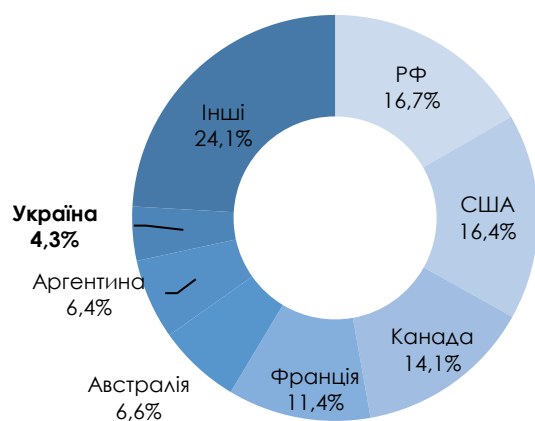
Розділ 1. Огляд світового ринку зернових культур

Висновки

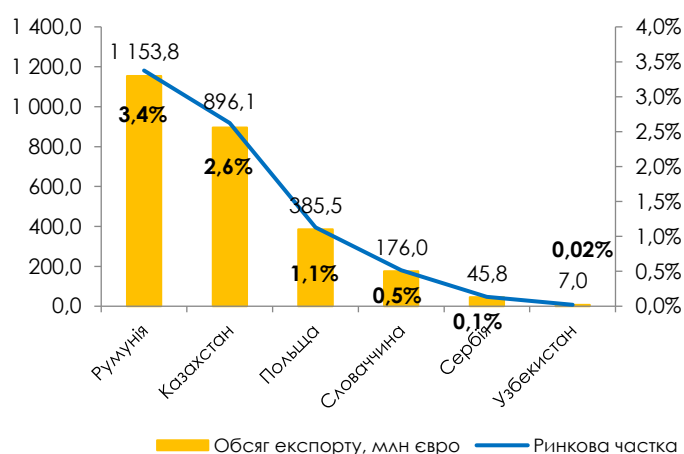
1. Найбільшим експортером зернових серед досліджуваних країн є Румунія, найменше експортує Узбекистан.
2. Основні експортні культури – пшениця і кукурудза, найменше експортується овес.
3. Ринкові частки досліджуваних країн в світовому експорті зернових є невисокими, за виключенням Польщі на ринку жита (29,7%).

Майже 60% всього ринку експорту **пшениці** в світі займають Російська Федерація, Канада, США і Франція. При цьому досліджувані країни Східної Європи та Середньої Азії експортували в 2019р. пшеницю на загальну суму 2,7 млрд євро.

Частка країн-лідерів в світовому експорті пшениці, 2019р.

Експорт досліджуваних країн в світовому експорті пшениці, 2019р.

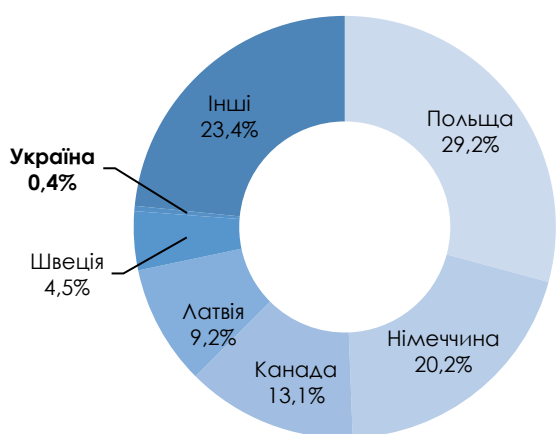

Джерело: [Trade Map](#)

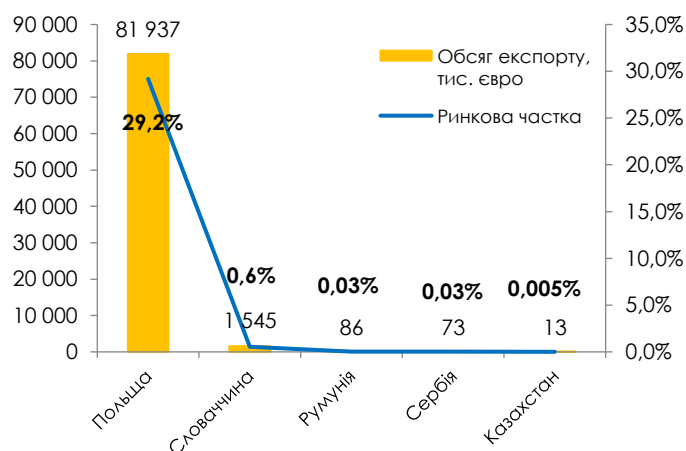
Лідером експортних поставок **жита** є Польща (29,2% в 2019р.). Також серед найбільших експортерів Канада і Німеччина.

Обсяг експортних поставок інших досліджуваних країн Східної Європи є незначною, а Узбекистан взагалі не здійснював експорт жита в 2019р.

Частка країн в світовому експорті жита, 2019р.

Експорт досліджуваних країн в світовому експорті жита, 2019р.

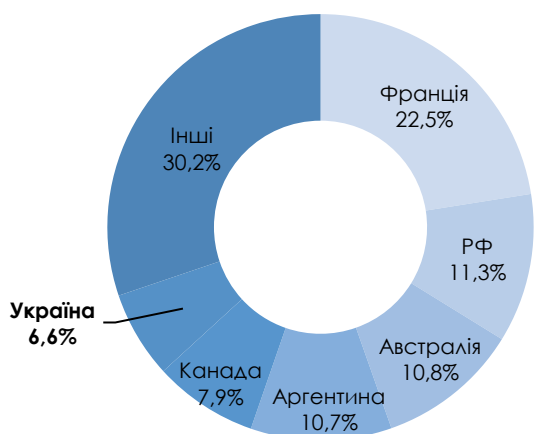

Джерело: [Trade Map](#)

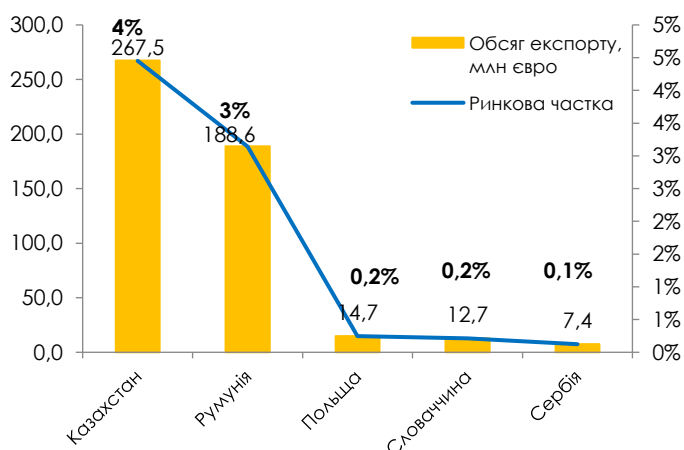
Половину загального обсягу експорту **ячменю** (55%) забезпечують чотири країни – Франція, РФ, Австралія і Аргентина.

Серед досліджуваних країн найбільші обсяги експорту ячменю в 2019р. здійснили Казахстан і Румунія. Частка інших країн є незначною, а Узбекистан не експортував ячмінь.

Частка країн в світовому експорті ячменю, 2019р.

Експорт досліджуваних країн в світовому експорті ячменю в 2019р.

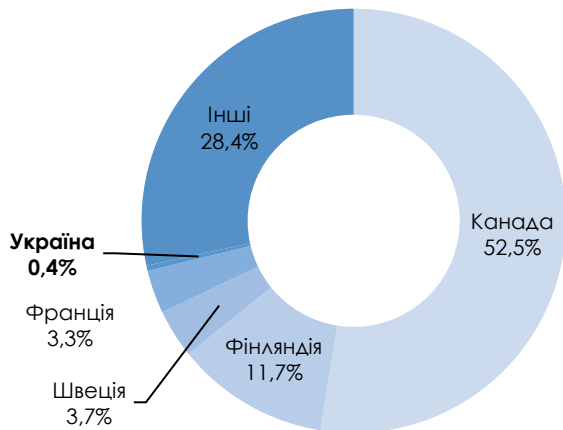

Джерело: [Trade Map](#)

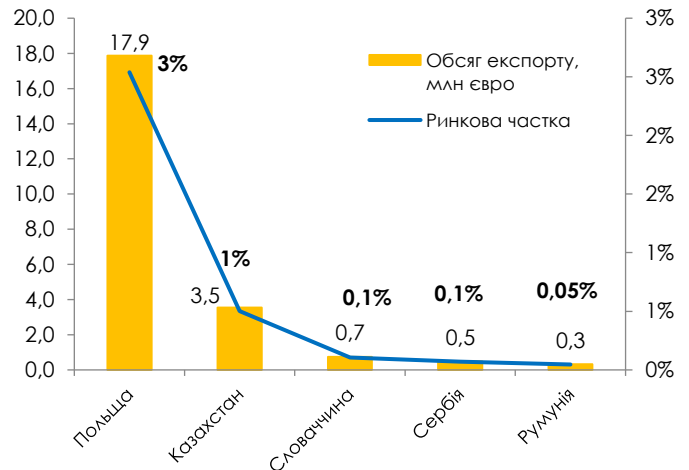
Абсолютним лідером в експорті **вівса** на світовий ринок є Канада (52,5%).

Серед досліджуваних країн найбільші обсяги експортних поставок вівса в 2018р. здійснила Польща. Частка інших країн є незначною, а Узбекистан не експортує овес.

Частка країн в світовому експорті вівса, 2019р.

Експорт досліджуваних країн в світовому експорті вівса в 2019р.

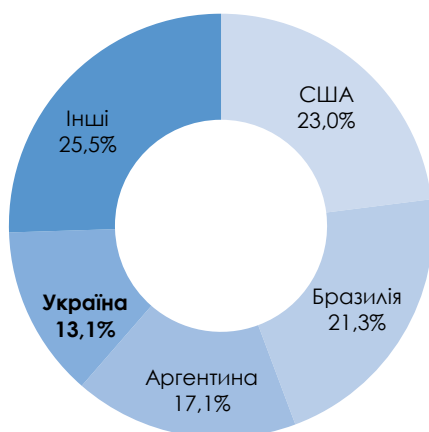

Джерело: [Trade Map](#)

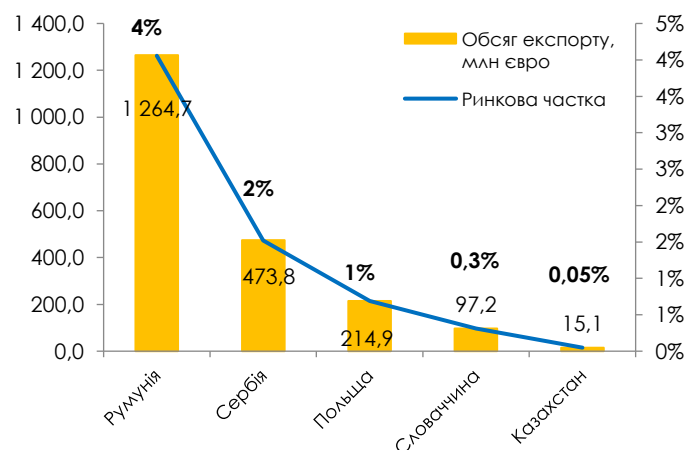
Майже три чверті світового експорту **кукурудзи** займають чотири країни - США, Аргентина, Бразилія і Україна (74,5% в 2019р.).

Серед досліджуваних країн найбільші обсяги експортних поставок кукурудзи в 2019р. здійснила Румунія. Частка інших країн є незначною, а Узбекистан не експортує кукурудзу взагалі.

Частка країн в світовому експорті кукурудзи, 2018р.

Експорт досліджуваних країн в світовому експорті кукурудзи в 2019р.

Джерело: [Trade Map](#)

Розділ 2. Огляд світової торгівлі

Висновки

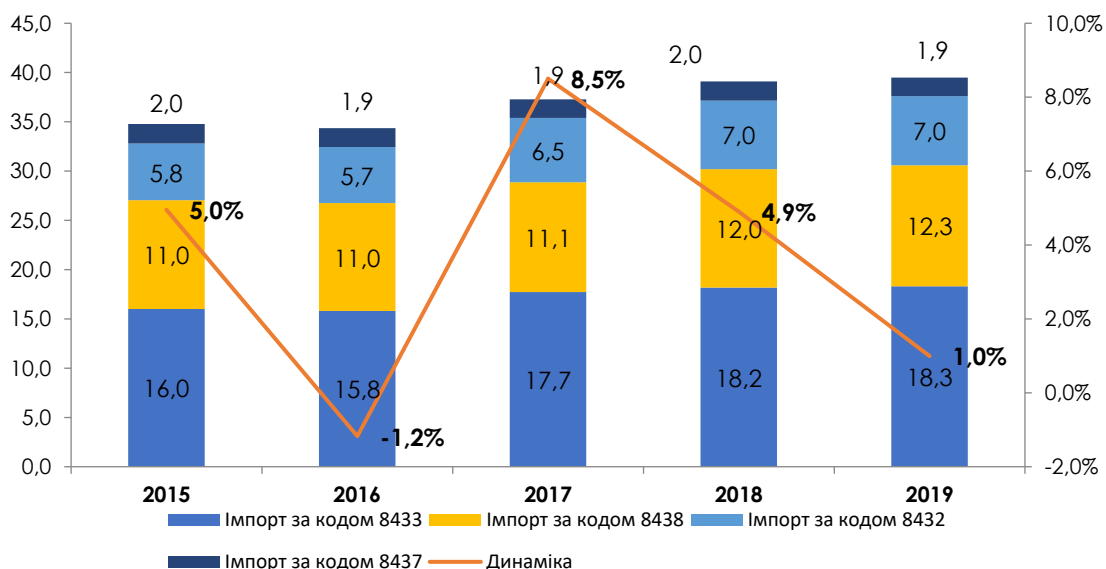
1. Найбільшими за обсягом світової торгівлі є два види аграрної техніки: техніка для збирання і обмолоту сільськогосподарських культур (код 8433) і обладнання для виробництва продуктів харчування і напоїв (код 8438).
2. Динаміка світової торгівлі досліджуваними видами аграрного машинобудування в цілому є позитивною і демонструє помірне зростання (середній щорічний показник зростання – 3%), проте є нестабільною в короткостроковому періоді.
3. Найбільшими експортерами є провідні країни ЄС (передусім Німеччина), США і Китай.

1. Аграрне машинобудування

Світовий імпорт

Світовий імпорт досліджуваної продукції аграрного машинобудування протягом п'яти років загалом виріс на 13,6%. Майже половину загального імпорту складає техніка для збирання і обмолоту культур (код 8433), близько третини – обладнання для промислового виготовлення харчових продуктів і напоїв (код 8438). Найменшу частку становить обладнання для очищення, сортування зернових і бобових культур; обладнання для борошномельної промисловості (код 8437)- в середньому 5% загального імпорту.

Обсяг, структура і динаміка світового імпорту аграрного машинобудування, млрд євро

Серед усіх категорій продукції аграрного машинобудування найбільше імпортуються **частини машин і обладнання**, а також косарки і зернозбиральні комбайни.

Найбільші види продукції аграрного машинобудування в світовому імпорті

Код HS/УКТЗЕД	Назва	Обсяг імпорту в 2019 р., млрд євро	Динаміка імпорту за 2015-2019рр.
8432	Машини для підготовки і обробки ґрунту		
8432 90	Частини	2,5	24%
8432 30	Сівалки	1,3	25%
8432 29	Розпушувачі, борони, культиватори	1,1	19%
8433	Машини для збирання і обмолоту культур		
8433 90	Частини	5,1	15%
8433 11	Косарки	4,0	19%
8433 51	Зернозбиральні комбайни	3,2	2%
8437	Машини для очищення, сортування і калібрування культур; обладнання для борошномельної промисловості		
8437 80	Машини для борошномельної промисловості	0,8	-4%
8437 10	Машини для очищення, сортування або калібрування	0,6	-5%
8437 90	Частини	0,5	-6%
8438	Обладнання для промислового виробництва продуктів харчування і напоїв		
8438 90	Частини	3,2	20
8438 80	Інше обладнання	2,5	19%
8438 10	Обладнання для виробництва хлібобулочних виробів, макаронів, спагеті або подібних виробів	2,2	4%

Джерело: [Trade Map](#)

Обсяг і динаміка світового імпорту продукції аграрного машинобудування за кодом 8432

Код HS/УКТЗЕД	Назва	Обсяг імпорту в 2019р., млрд євро	Динаміка імпорту за 2015-2019рр.
8432	Машини для підготовки і обробки ґрунту		
8432 90	Частини	2,5	24%
8432 30	Сівалки	1,3	25%
8432 29	Розпушувачі, борони, культиватори	1,1	19%
8432 80	Інші машини	1,0	27%
8432 40	Розподільники добрив в с/г	0,4	13%
8432 21	Дискові борони	0,4	43%
8432 10	Плуги	0,3	2%

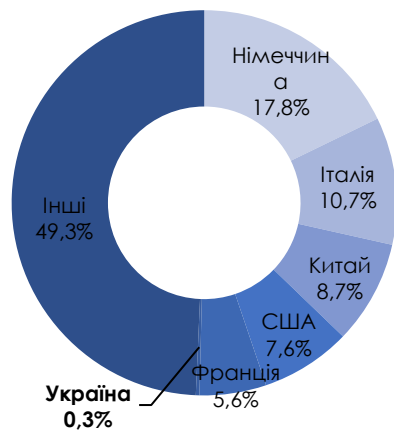
Джерело: [Trade Map](#)

- **Сільськогосподарські, садові або лісгосподарські машини для підготовки або оброблення ґрунту (код 8432)**

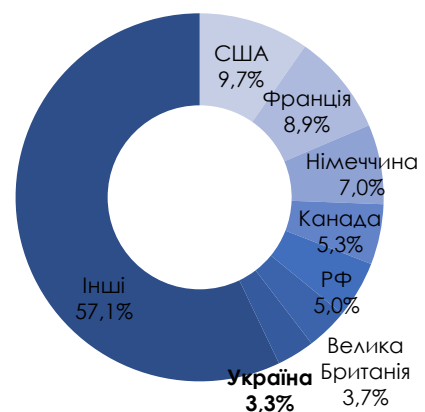
Майже половину **експортних поставок** в світі (45% в 2019р.) здійснюють чотири країни – Німеччина, Італія, Китай і США. Основними постачальниками такого обладнання на світовий ринок є переважно розвинені європейські країни, а також США, Канада і Китай.

Найбільшими імпортерами є країни з потужним аграрним сектором – США, Франція, Німеччина, Канада та ін.

Частка країн в світовому експорті (код 8432) в 2019р.

Частка країн в світовому імпорті (код 8432) в 2019р.

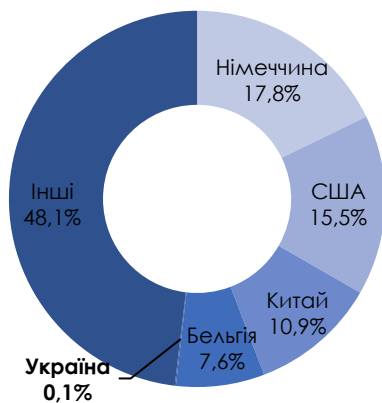
Джерело: [Trade Map](#)

- **Машини для збирання та обмолоту сільськогосподарських культур (код 8433)**

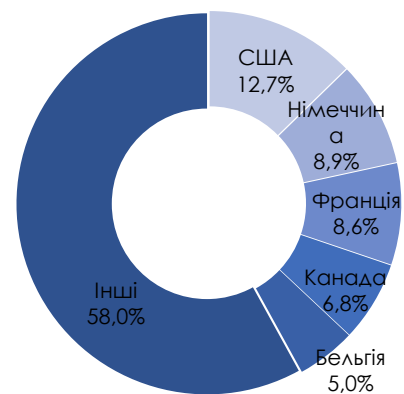
Більше третини **експортних поставок** (33% в 2019р.) здійснюють Німеччина і США.

Найбільшими імпортерами техніки для збирання і обмолоту є США, Німеччина і Франція – на ці країни припадає третина імпортних поставок (30,2% в 2019р.)

Частка країн в світовому експорті (код 8433), 2019р.

Частка країн в світовому імпорті (код 8433), 2019р.

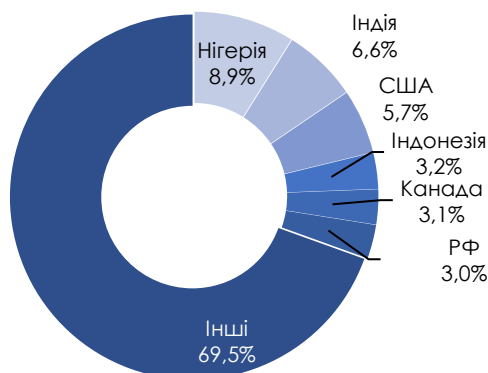

Джерело: [Trade Map](#)

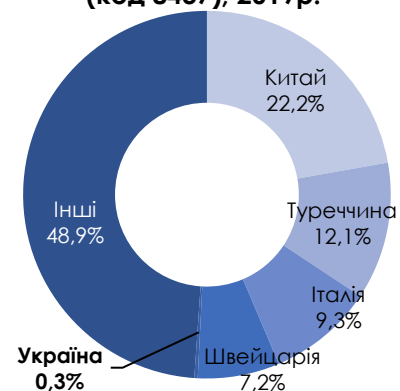
- **Машини для обробки зернових і бобових культур; обладнання для борошномельної промисловості (код 8437)**

Більше третини **експортних поставок** (34% в 2019р.) здійснюють дві країни – Китай і Туреччина. Географія **країн-імпортерів** продукції є широкою, серед найбільших покупців як розвинені країни (ЄС, США), так і країни, що розвиваються, з Азії і Африки (Нігерія, Індія, Індонезія)

Частка країн в світовому імпорті (код 8437), 2019р.

Частка країн в світовому експорті (код 8437), 2019р.

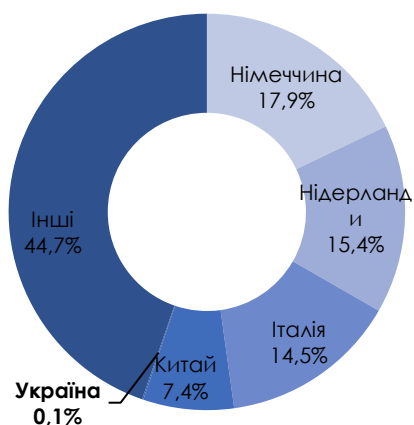
Джерело: [Trade Map](#)

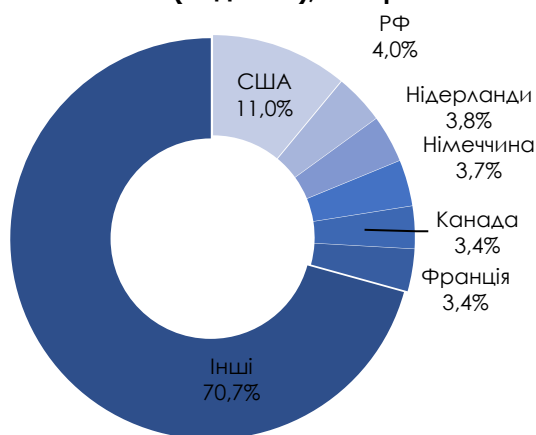
▪ **Обладнання для промислового приготування або виробництва харчових продуктів чи напоїв (код 8438)**

Майже половину **експортних поставок** (48% в 2019р.) здійснюють три країни – Німеччина, Італія і Нідерланди. Географія **країн-імпортерів** обладнання для виробництва продуктів харчування і напоїв є широкою. Серед найбільших покупців переважно розвинені країни (США, країни ЄС).

Частка країн в світовому експорті (код 8438), 2019р.

Частка країн в світовому імпорті (код 8438), 2019р.

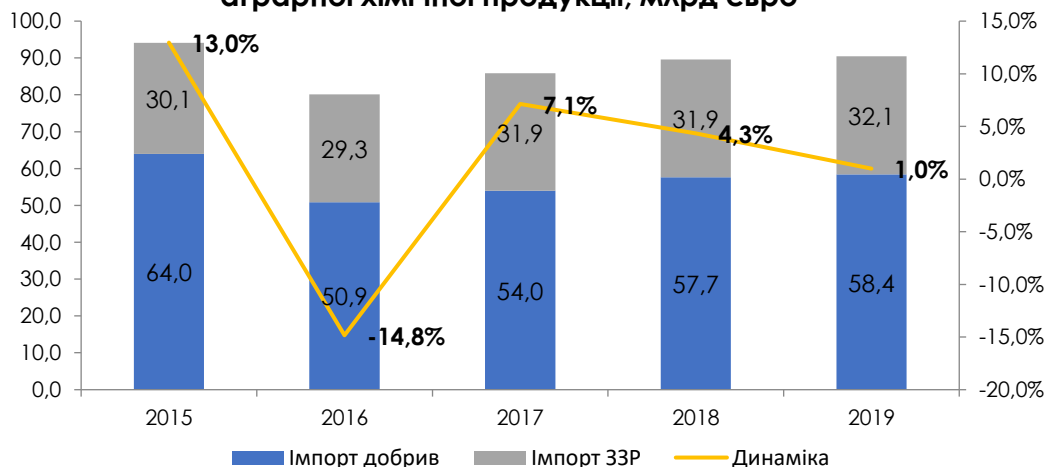
2. Аграрна хімія

Джерело: [Trade Map](#)

Світовий імпорт

Світовий імпорт аграрної хімічної продукції протягом п'яти років загалом скоротився на 4%. Більшу частину загального імпорту (в середньому 65%) складають добрива, проте їх частка поступово скорочується на користь імпорту ЗЗР.

Обсяг, структура і динаміка світового імпорту аграрної хімічної продукції, млрд євро

Джерело: [Trade Map](#)

Серед усіх категорій аграрної хімічної продукції найбільше імпортується комбіновані, азотні і калійні добрива, а також гербіциди.

Найбільші види аграрної хімічної продукції в світовому імпорті

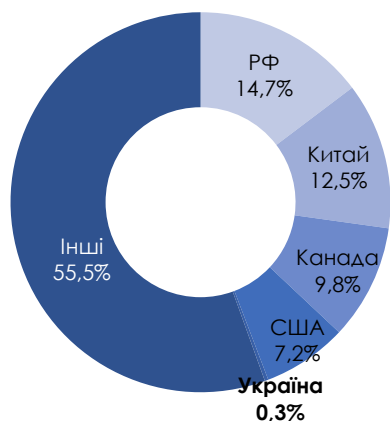
Код HS/УКТЗЕД	Назва	Обсяг імпорту в 2019р., млрд євро	Динаміка імпорту, 2018/2017р.
31	Добрива		
3102	Азотні	21,0	-12%
3105	Комбінован	20,4	-4%
3104	Калійні	14,2	-10%
3808	ЗЗР		
3808 93	Гербіциди	10,2	-2%
9808 91	Інсектициди	8,4	14%
9808 92	Фунгіциди	7,9	-6%

Джерело: [Trade Map](#)

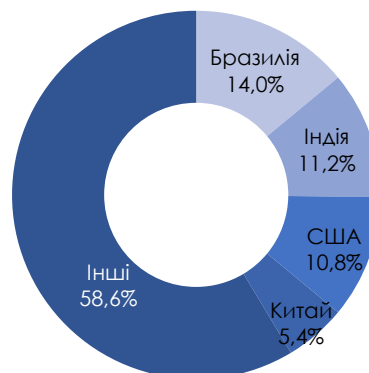
▪ Добрива

Основними **постачальниками** добрив на світовий ринок є РФ, Китай і Канада – на ці країни припадає більше третини загального обсягу експорту (37% в 2019р.). **Основними імпортерами** добрив є країни зі значним аграрним сектором (Бразилія, США, Індія та ін.).

Частка країн в світовому експорті добрив, 2019р.

Частка країн в світовому імпорті добрив, 2019р.

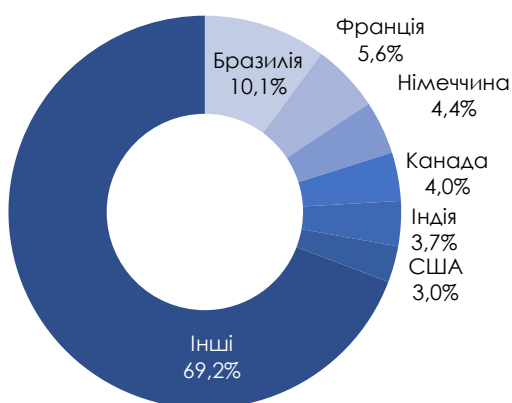
Джерело: [Trade Map](#)

▪ Засоби захисту рослин

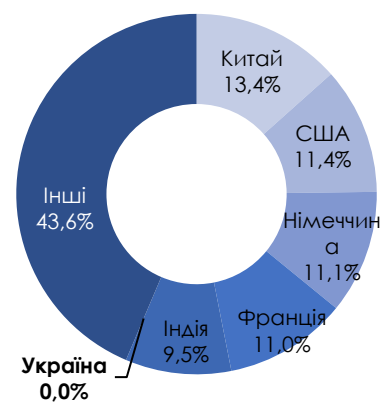
Більше половину **світового експорту** засобів захисту рослин (ЗЗР) на світовий ринок постачають п'ять країн: Китай, Німеччина, США, Франція і Індія (56% в 2019р.).

Обсяг **світового імпорту** ЗЗР за останні п'ять років зріс на 15,9%, попри нестабільну щорічну динаміку.

Частка країн в світовому імпорті ЗЗР, 2019р.

Частка країн в світовому експорті ЗЗР, 2019р.

Джерело: [Trade Map](#)

Розділ 3. Огляд торгівлі пріоритетних країн

Висновки

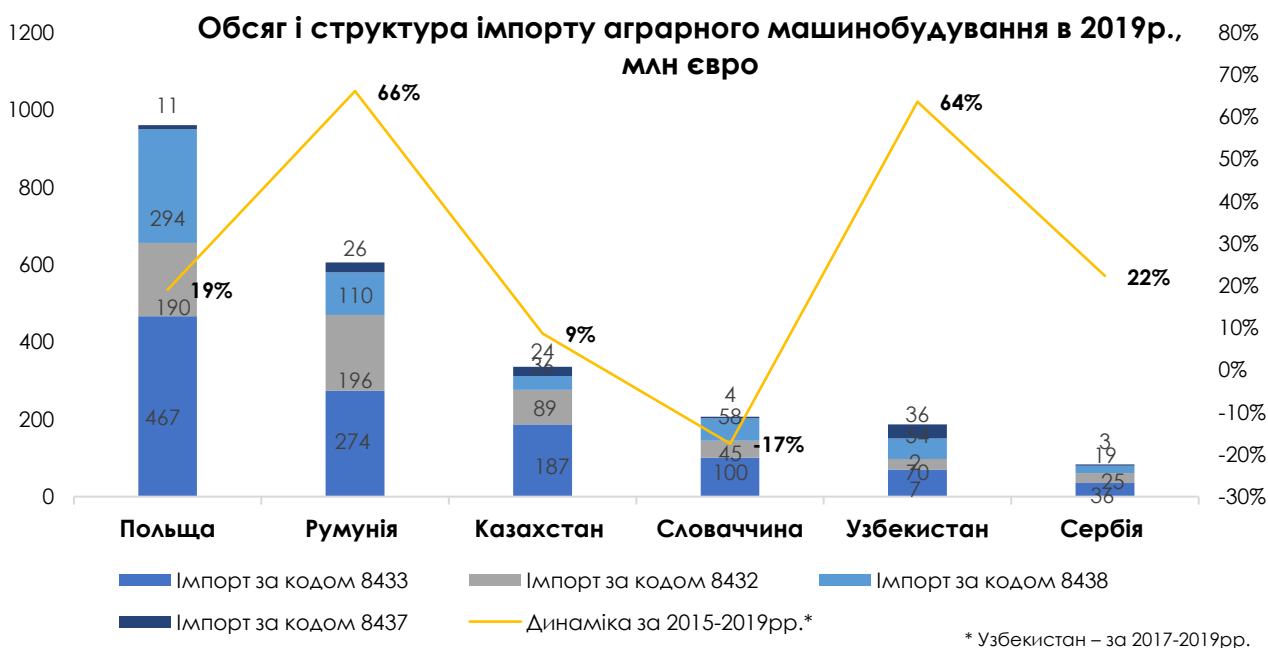
1. Найбільшим імпортером аграрної техніки серед обраних країн є Польща, проте найвищу динаміку зростання імпорту протягом останнього періоду продемонстрували Румунія і Узбекистан. Натомість Словаччина скоротила імпорт аграрної техніки.
2. Найбільшими імпортерами аграрної хімічної продукції є Польща і Румунія, а найвищу динаміку зростання в останній період мали Румунія, Казахстан і Узбекистан. Сербія натомість незначно скоротила імпорт такої продукції.
3. В структурі імпорту майже всіх обраних країн найбільшу частку займають машини для збирання і обмолоту культур (код 8433). В структурі імпорту хімічної продукції пріоритетних країн дещо більшу частку займають добрива.

4. Основними постачальниками досліджуваної продукції до пріоритетних європейських країн є держави ЄС (Німеччина, Італія, Нідерланди, Чехія та ін.). Натомість основним постачальником до Казахстану є РФ, а до Узбекистану – Туреччина і Китай.
5. Найбільші обсяги експорту продукції аграрного машинобудування в 2018р. Україна здійснила до Казахстану і Узбекистану. Динаміка приросту українського експорту до всіх пріоритетних країн була позитивною і високою (найвище – до Узбекистану, Румунії і Словаччини), за виключенням Польщі (скорочення на 58%).
6. Найбільші обсяги експорту аграрної хімічної продукції в 2018р. Україна здійснила до Румунії. Відбулось значне зростання експорту до країн Середньої Азії і Сербії, натомість поставки до досліджуваних країн ЄС значно скоротились.

1. Обсяг імпорту

Польща - найбільший імпортер аграрної техніки серед пріоритетних країн – в 2019р. імпортувала продукцію на 961 млн євро.

Машина для обробки і підготовку ґрунту (код 8432) та обладнання для промислового виробництва продуктів харчування (код 8437) складають майже однакові частки, а найменший обсяг імпорту мають машини для очищення, сортування і обладнання для борошномельної промисловості (код 8437).

Джерело: [Trade Map](#)

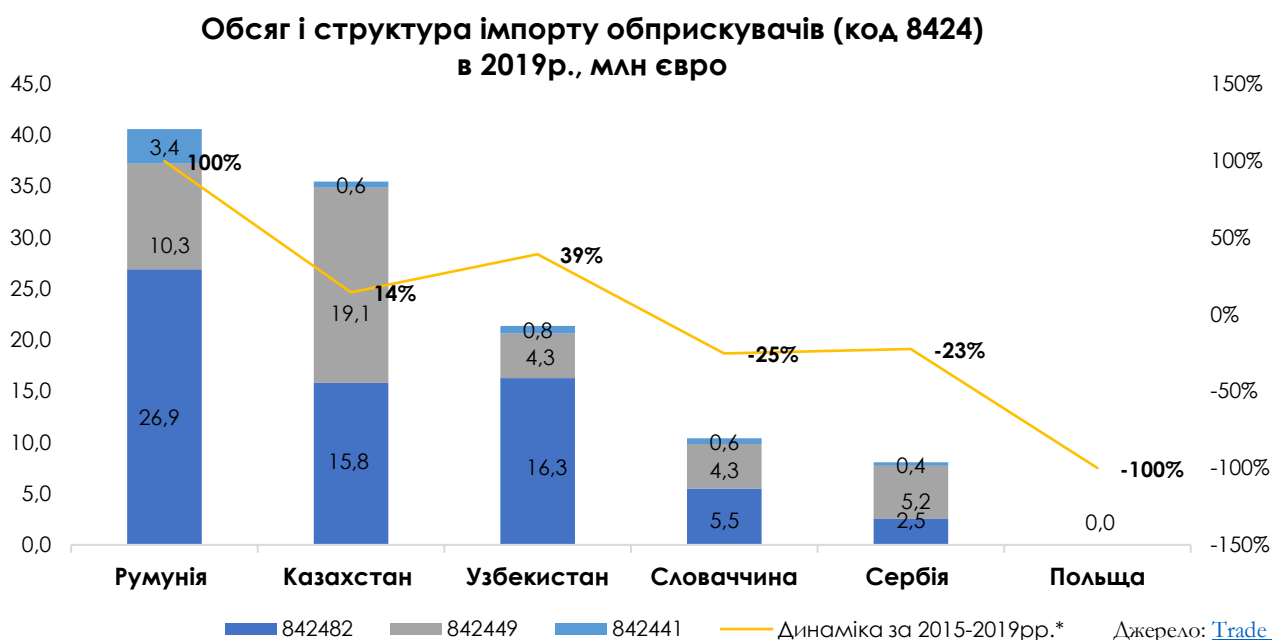
Щодо імпорту тракторів 8701, найбільшим імпортером серед обраних країн є Польща (1,6 млрд євро, 6 місце в світі).

За останні 4 роки світовий імпорт тракторів був позитивний (5% зростання щорічно). При цьому обрані країни також мають позитивну динаміку імпорту тракторів крім Словаччина (-2% щорічно)

В 2019р. пріоритетні країни імпортували обприскувачів на суму 116 млн євро, найбільше – Румунія і Казахстан (41 і 35 млн євро відповідно).

В структурі імпорту найбільшу частку (58%) займає продукція за кодом 842482 «Механічні прилади для сільського господарства або садівництва, ручні чи ні, для подачі або розсіювання рідин або порошків (крім обприскувачів)»

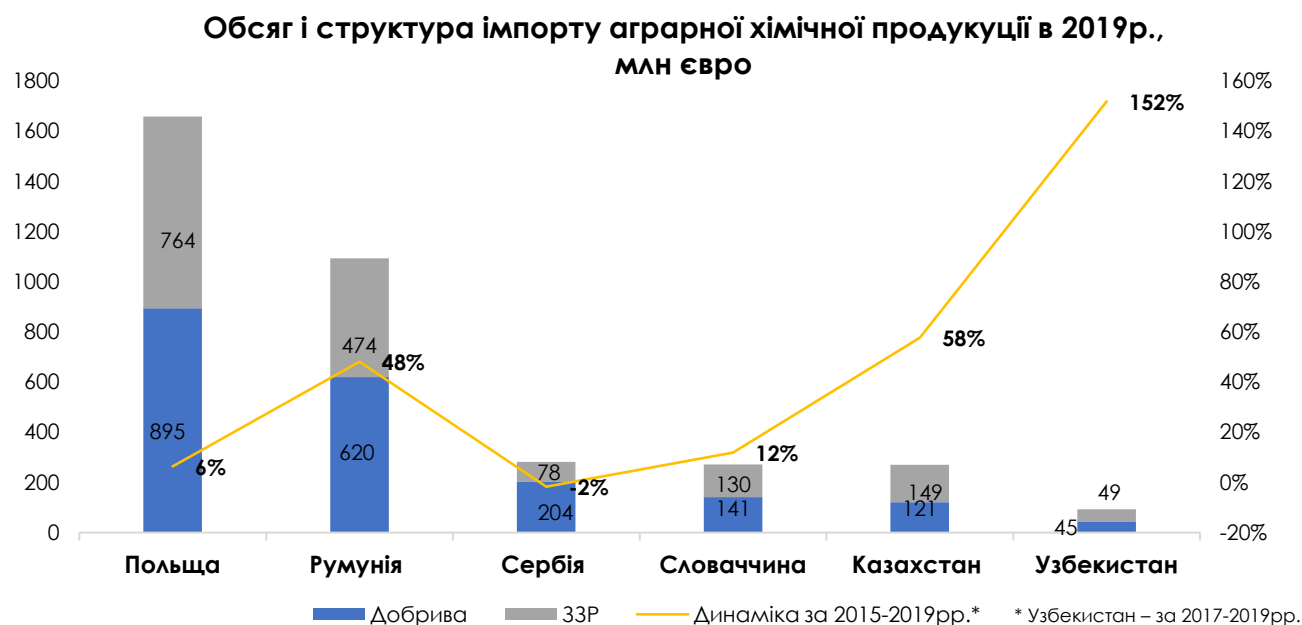

* Узбекистан – за 2017-2019рр.

Джерело: [Trade Map](https://www.trademap.org/)

Найбільші імпортери аграрної хімічної продукції серед пріоритетних країн - Польща і Румунія – в 2019р. імпортували на 1,7 і 1,1 млрд євро відповідно.

В структурі імпорту дещо більшу частку (54%) займають добрива, проте в структурі імпорту Казахстану і Узбекистану переважають ЗЗР.

Джерело: [Trade Map](#)

Польща

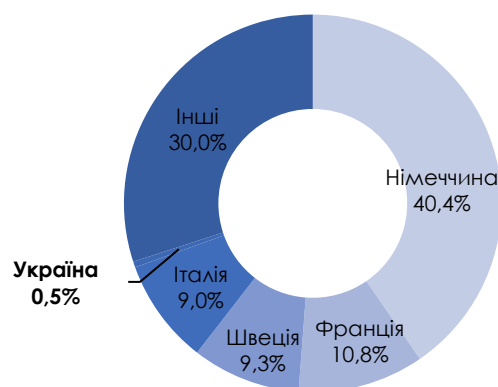
Найбільшу потребу в імпортованій продукції Польща має в категорії машин для підготовки і обробки ґрунтів (код HS 8432) і обладнання для виробництва продуктів харчування (код HS 8438). В цих категоріях країна має значні обсяги імпорту та від'ємний торговий баланс, що зростає. Основні категорії імпорту країни – **частини до машин, косарки і комбайни**.

Польща імпортує значні обсяги аграрної хімічної продукції, найбільше – **комбіновані добрива і гербіциди**. Обсяг імпорту добрив Польщі зріс за 2015-2019рр. на 19%, а імпорт ЗЗР скоротився на 5%.

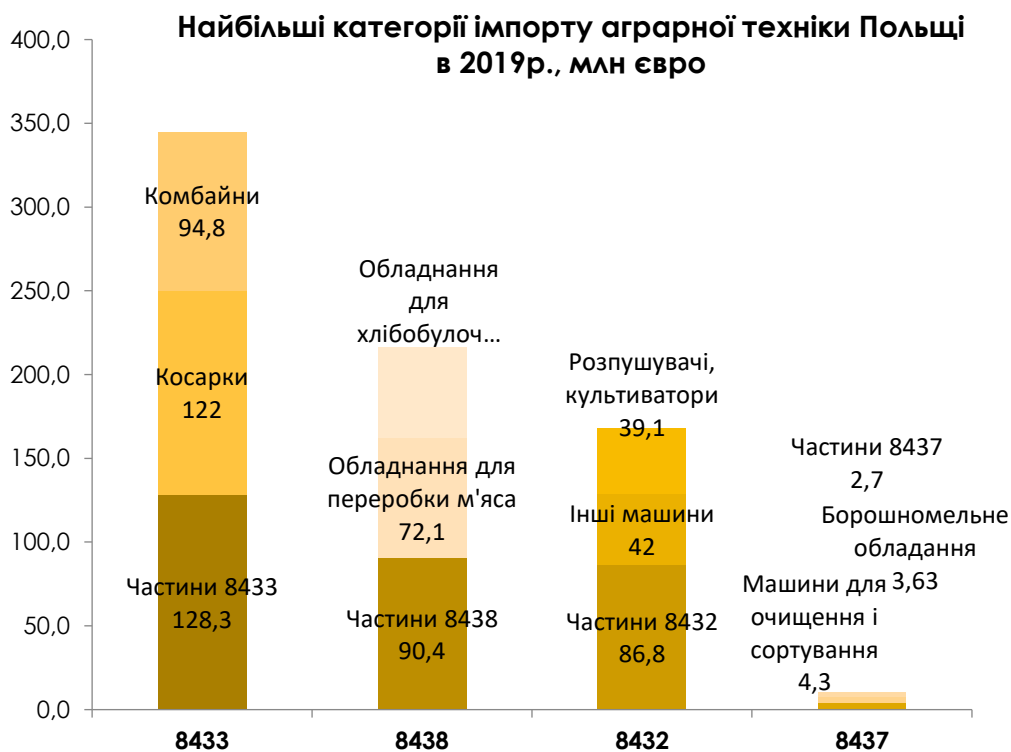
Ключовим постачальником аграрної техніки і ЗЗР в Польщу є Німеччина, а найбільші постачальники добрив – РФ і Білорусь.

Частка України в імпорті Польщі є незначною, за виключенням машин за кодом 8437, де Україна займає 8,2% поставок.

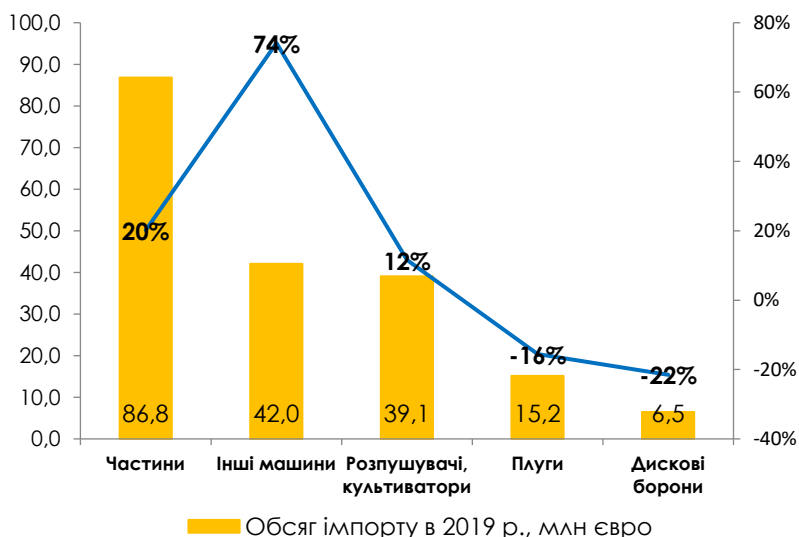
Частка країн в імпорті машин за кодом 8432 Польщі, 2019р.

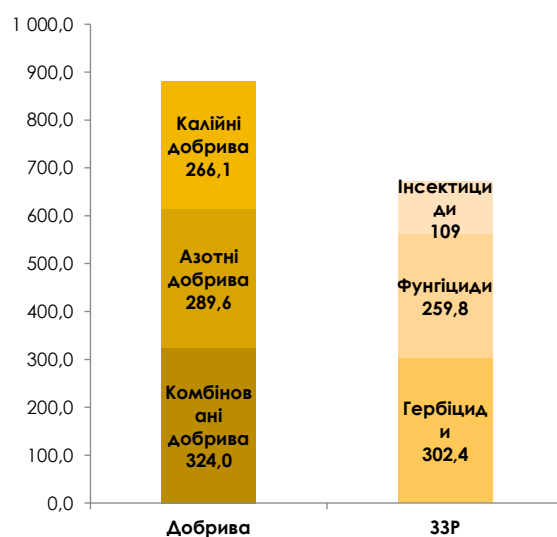
Джерело: [Trade Map](#)

Категорії імпорту машин за кодом 8432 Польщі в 2019р., млн євро

Найбільші категорії імпорту аграрної хімічної продукції Польщі в 2019р., млн євро

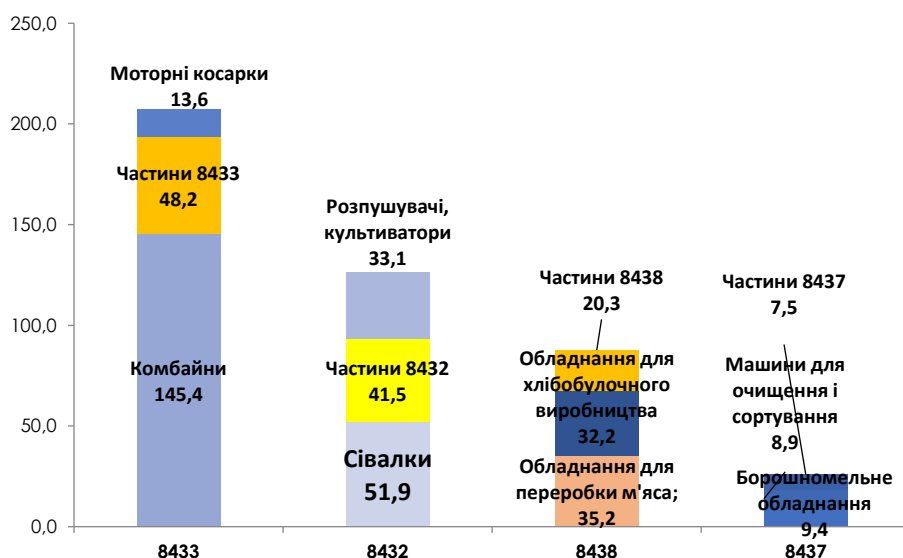

Джерело: [Trade Map](#)

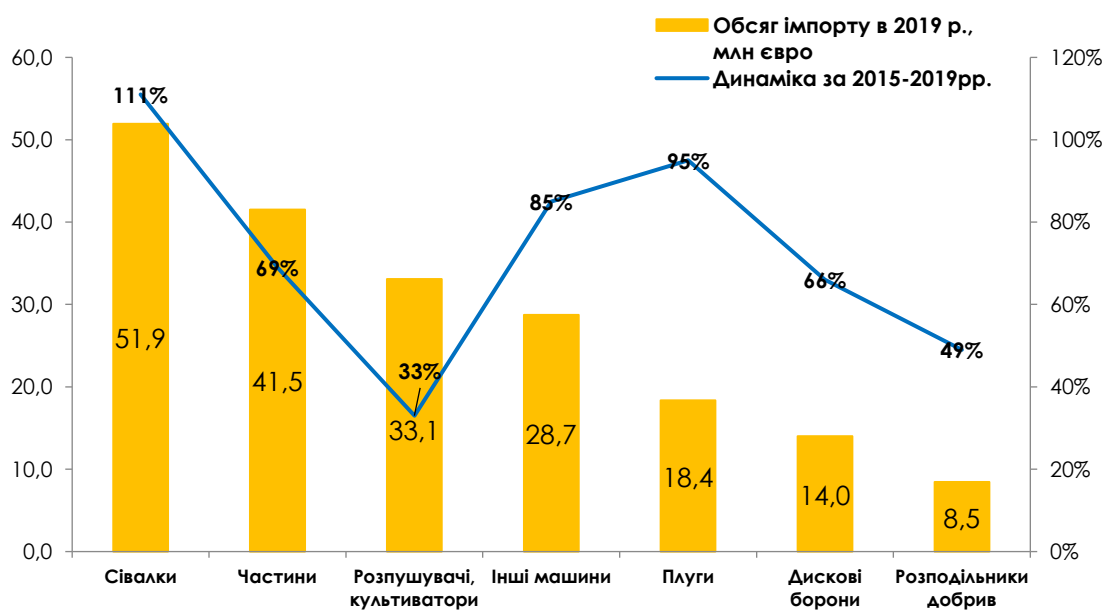
Румунія

Румунія імпортує значні обсяги за всіма досліджуваними категоріями продукції. При цьому країна суттєво збільшила імпорт протягом останніх п'яти років, а торговий баланс є від'ємним. Це свідчить про значну потребу Румунії в імпорті, яка зростає. Найбільше Румунія імпортує добрива, ЗЗР і техніку для збирання і обмолоту сільськогосподарських культур(код HS 8433). Основні категорії імпорту країни – **комбайни, сіялки, комбіновані і азотні добрива, гербіциди.**

Найбільші категорії імпорту аграрної техніки Румунії в 2019р., млн євро

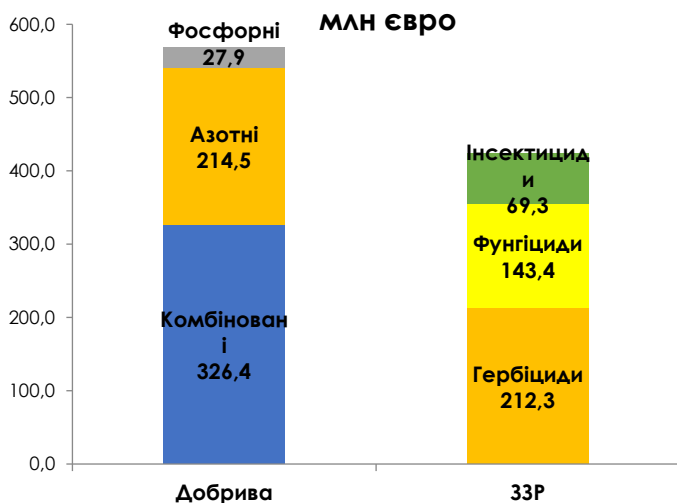

Категорії імпорту машин за кодом 8432 Румунії в 2019р., млн євро

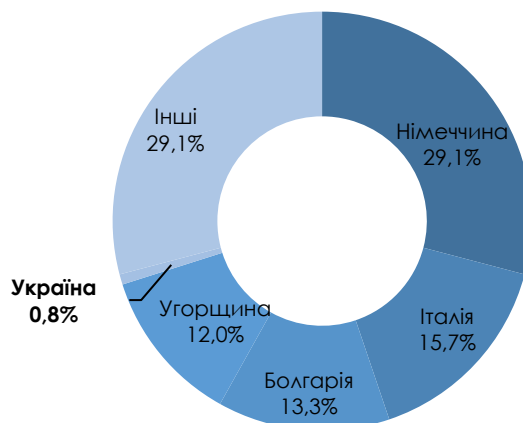

Джерело: [Trade Map](#)

Найбільші категорії імпорту аграрної хімічної продукції Румунії в 2019р., млн євро

Частка країн в імпорті машин за кодом 8432 Румунії, 2019р.

Джерело: [Trade Map](#)

Обсяг імпорту добрив Румунії за 2015-2019рр. зріс на 50%, а імпорт ЗЗР - на 46%.

Ключовими постачальниками аграрної техніки і хімічної продукції в Румунію є країни ЄС (Німеччина, Італія, Болгарія, Нідерланди, Франція). Частка України в імпорті Румунії є незначною.

Словаччина

Словаччина імпортує незначні обсяги за всіма досліджуваними категоріями продукції. При цьому динаміка зростання імпорту є або невисокою, або негативною (скорочення). За більшістю категорій Словаччина має позитивний торговий баланс, тобто **більше експортує**.

Найбільші категорії імпорту аграрної техніки Словаччини в 2019р., млн євро

Джерело: [Trade Map](#)

Категорії імпорту машин за кодом 8432 Словаччини в 2019р., млн євро

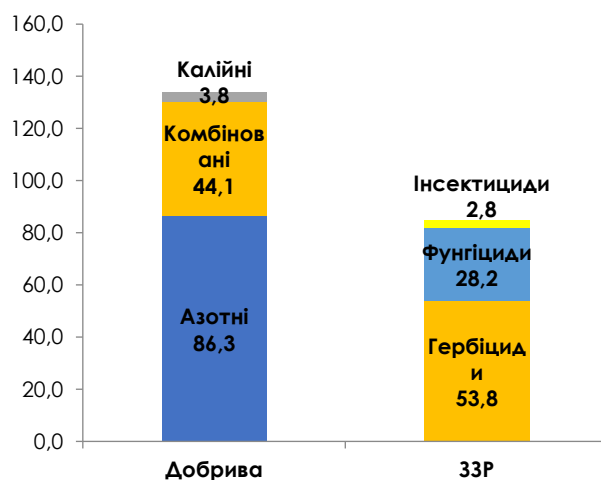

Найбільше Словаччина імпортує добрива, ЗЗР і техніку для збирання і обмолоту сільськогосподарських культур(код HS 8433).

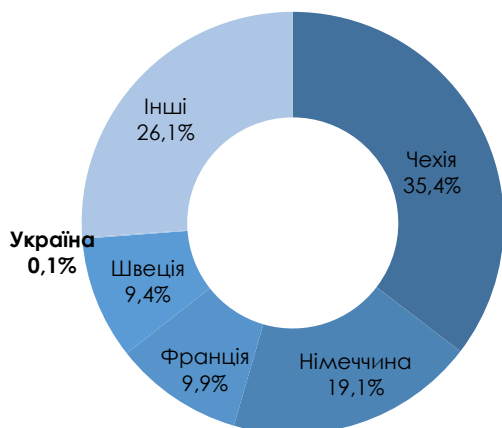
Основні категорії імпорту країни – **частини машин і обладнання, косарки, комбіновані і азотні добрива, гербіциди.**

Обсяг імпорту добрив Словаччини за 2015-2019рр. зріс на 7%, а імпорт ЗЗР - на 18%.

Найбільші категорії імпорту аграрної хімічної продукції Словаччини в 2019р., млн євро

Частка країн в імпорті машин за кодом 8432 Словаччини, 2019р.

Ключовими постачальниками аграрної техніки до Словаччини є країни ЄС, передусім Чехія і Німеччина, а Польща постачає найбільший обсяг добрив.

Частка України в імпорті Словаччини є незначною.

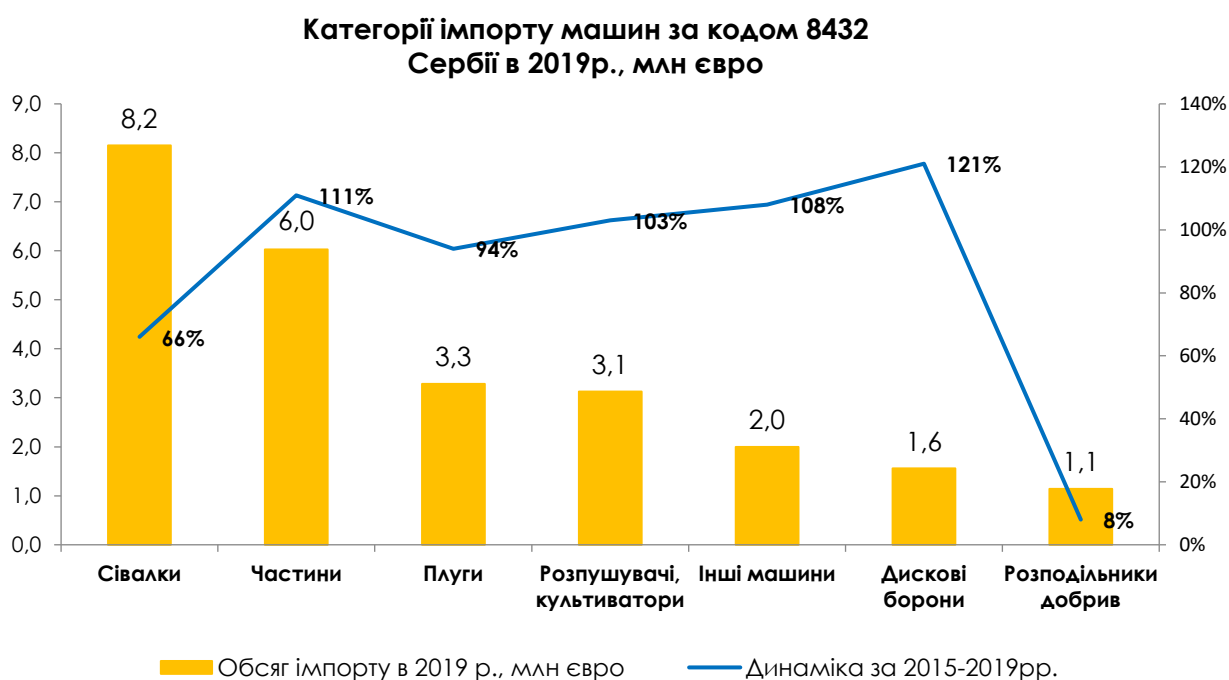
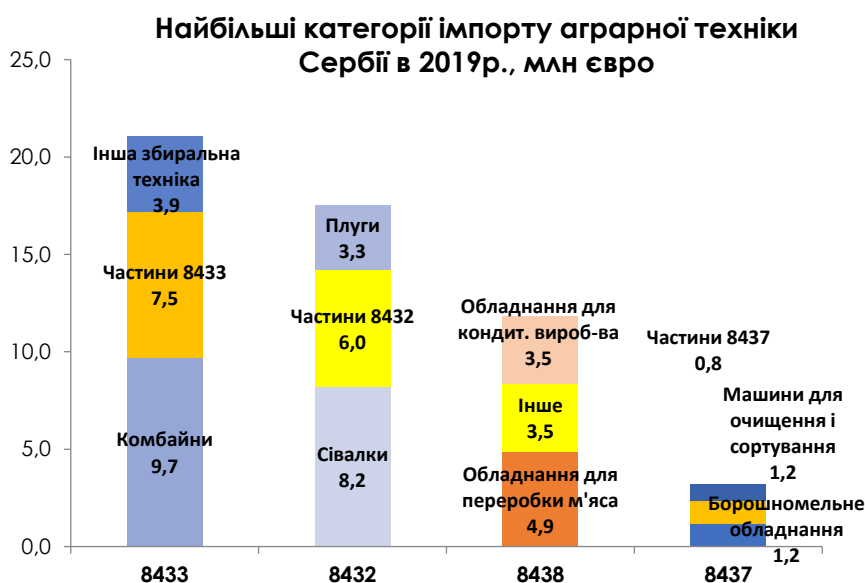
Джерело: [Trade Map](https://www.trade-map.com/)

Сербія

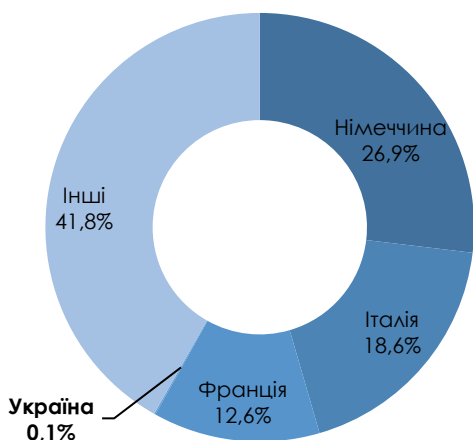
Сербія збільшила імпорт всіх досліджуваних категорій і має стабільно від'ємний торговий баланс. Це свідчить про зростаючу потребу в імпортованій продукції.

Найбільше країна імпортує добрива, ЗЗР і техніку для збирання і обмолоту сільськогосподарських культур(код HS 8433).

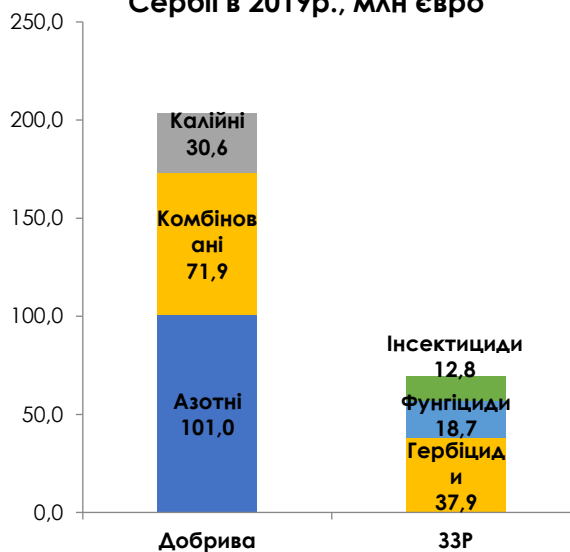
Основні категорії імпорту країни – **комбайни, комбіновані і азотні добрива, гербіциди.**

Частка країн в імпорті машин за кодом 8432 Сербії, 2019р.

Найбільші категорії імпорту аграрної хімічної продукції Сербії в 2019р., млн євро

Джерело: [Trade Map](#)

Основними постачальниками Сербії є Німеччина і Італія.

РФ – найбільший постачальник добрив до країни. Частка України в імпорті Сербії є незначною, за виключенням добрив, де Україна займає 6,6%

Обсяг імпорту добрив Сербії за 2015-2019рр. зріс на 11%, а імпорт 33P скоротився на 24%.

Казахстан

Казахстан має значний і стабільно від'ємний торговий баланс за досліджуваними категоріями, який майже дорівнює обсягу імпорту. Це означає, що країна майже повністю імпортує всю продукцію. Виключенням є добрива.

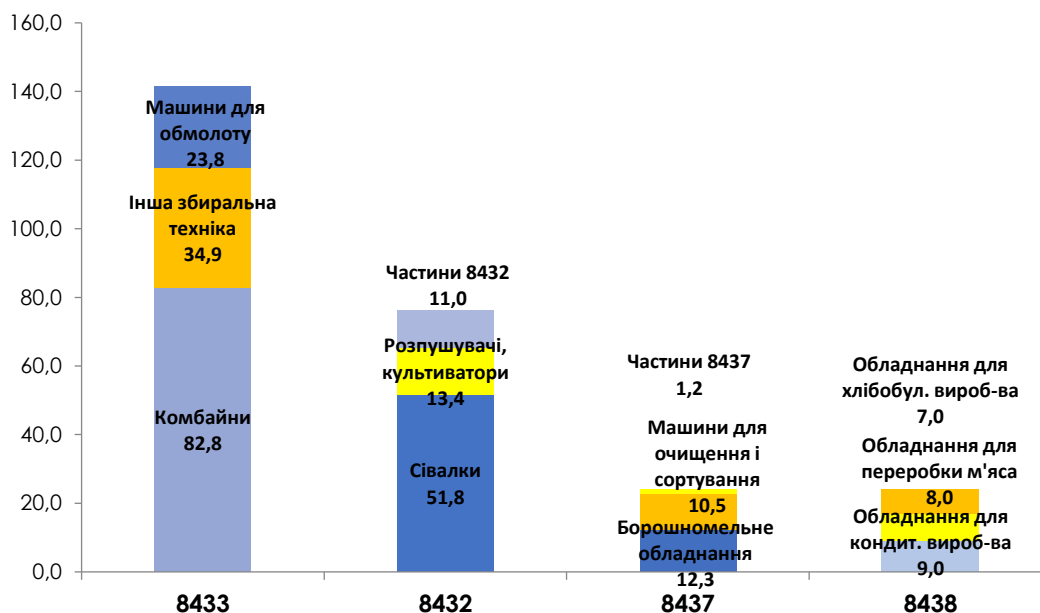
Найбільше країна імпортує добрива, 33P і техніку для збирання і обмолоту сільськогосподарських культур(код HS 8433).

Основні категорії імпорту країни – **комбайни, сівалки, азотні добрива і гербіциди.**

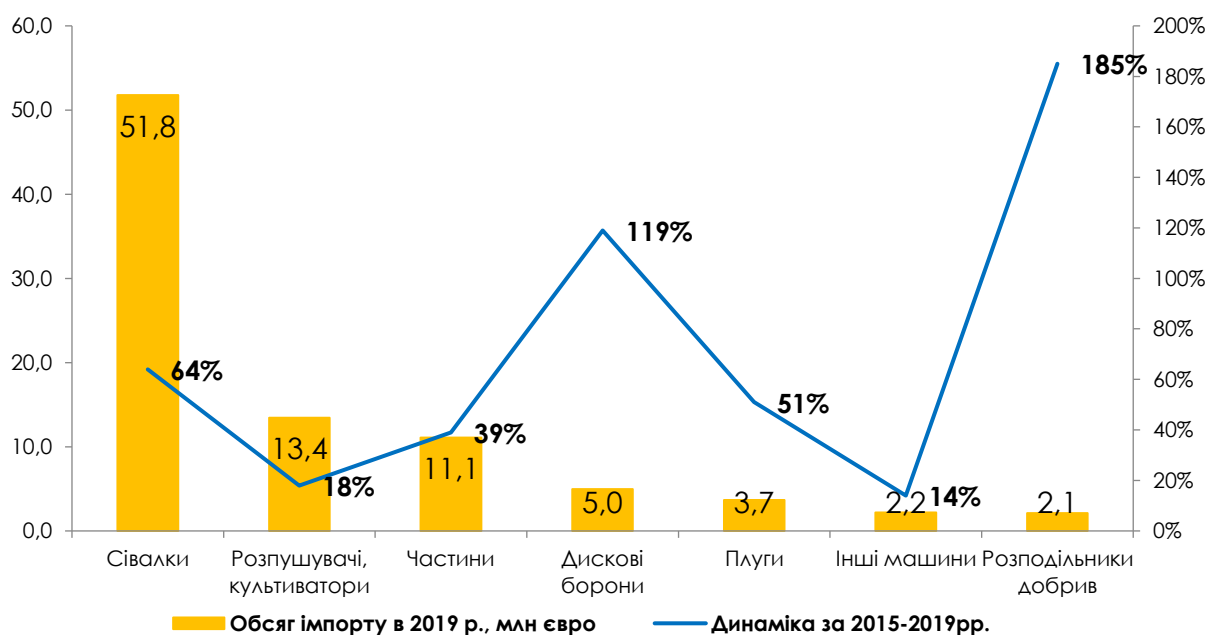
Ключовим постачальником аграрної техніки Казахстану є РФ. При цьому Частка України в імпорті країни є незначною.

Обсяг імпорту добрив Казахстану за 2015-2019рр. зріс майже вдвічі - на 97%, а імпорт 33P - на 35%.

Найбільші категорії імпорту аграрної техніки Казахстану в 2019р., млн євро

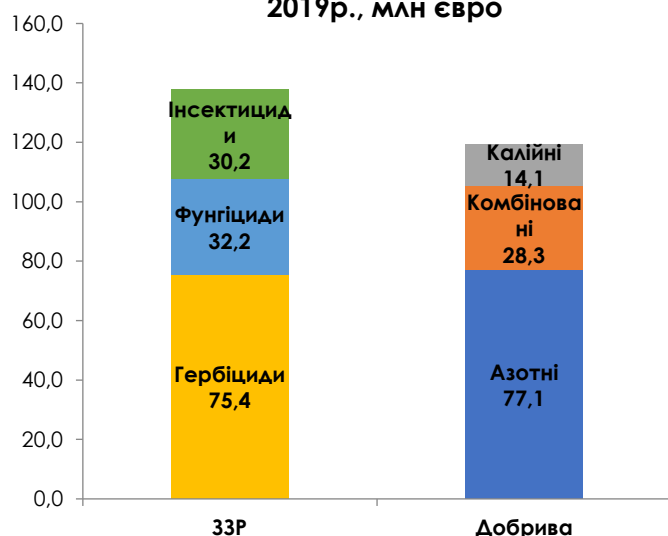

Категорії імпорту машин за кодом 8432 Казахстану в 2019р., млн євро

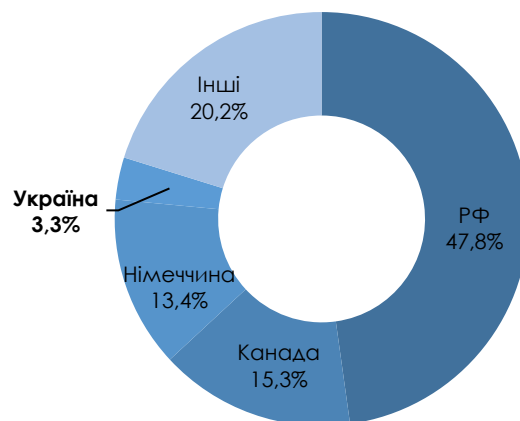

Джерело: [Trade Map](#)

Найбільші категорії імпорту аграрної хімічної продукції Казахстану в 2019р., млн євро

Частка країн в імпорті машин за кодом 8432 Казахстану, 2019р.

Джерело: [Trade Map](#)

Узбекистан

Узбекистан має стабільно від'ємний торговий баланс за досліджуваними категоріями, крім добрив, який майже дорівнює обсягу імпорту. Це означає, що країна майже повністю імпортує всю продукцію.

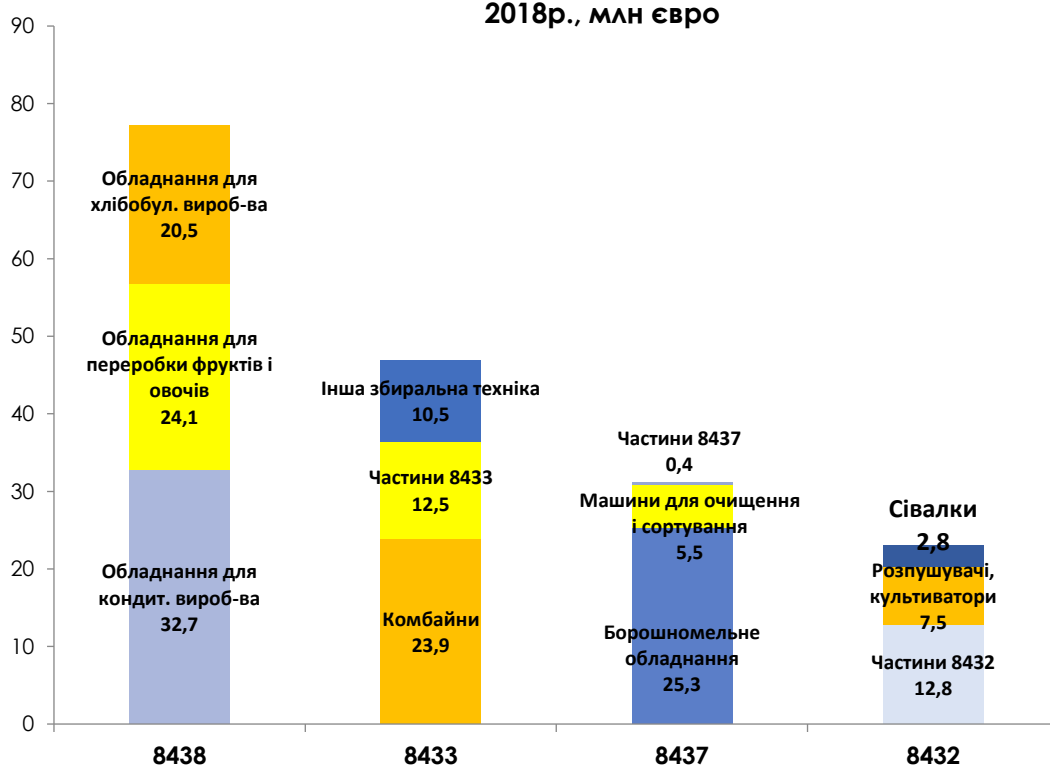
Найбільше країна імпортує техніку для збирання і обмолоту сільськогосподарських культур (код HS 8433) і обладнання для виробництва продуктів харчування (код HS 8438).

Основні категорії імпорту країни – **обладнання для кондитерського виробництва, для переробки фруктів, овочів і горіхів, борошномельне обладнання, комбайни.**

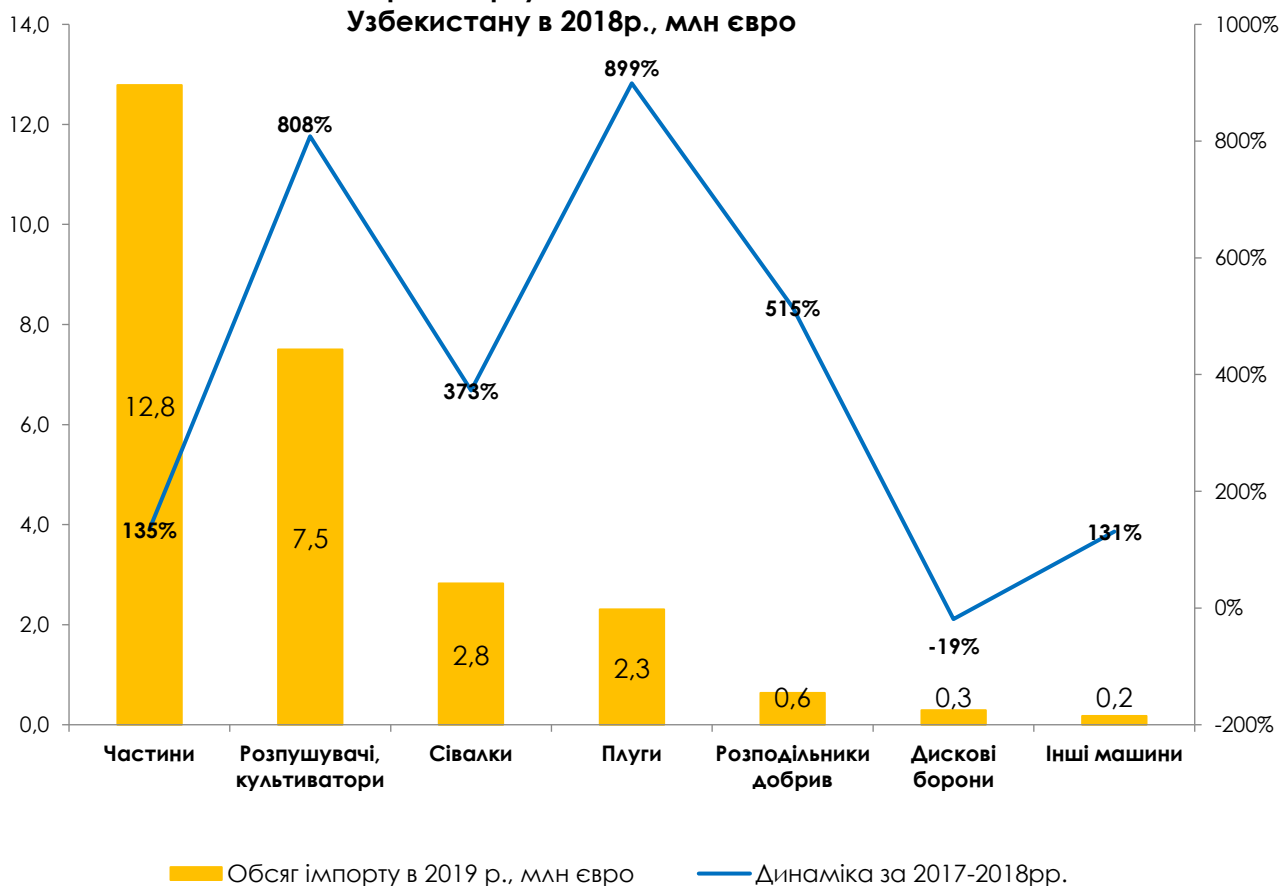
Найбільшими постачальником імпорту досліджуваних категорій до Узбекистану є Туреччина і Китай. Україна займає 5,5% імпорту машин за кодом 8437.

Обсяг імпорту добрив Узбекистану за 2017-2018рр. зріс більше ніж вдвічі - на 145%, а імпорт ЗЗР - на 40%.

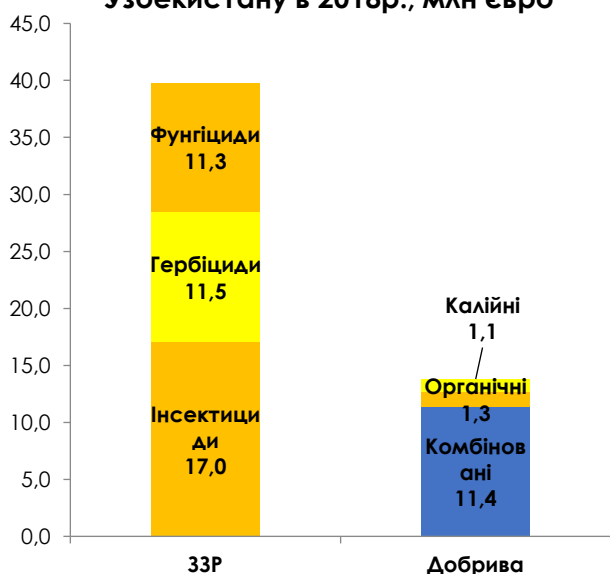
Найбільші категорії імпорту аграрної техніки Узбекистану в 2018р., млн євро

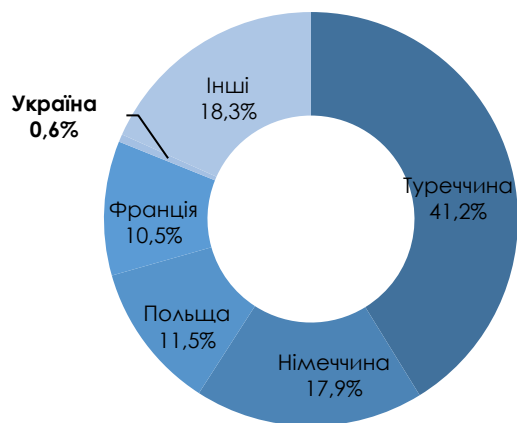
Категорії імпорту машин за кодом 8432 Узбекистану в 2018р., млн євро

Найбільші категорії імпорту аграрної хімічної продукції Узбекистану в 2018р., млн євро

Частка країн в імпорті машин за кодом 8432 Узбекистану, 2018р.

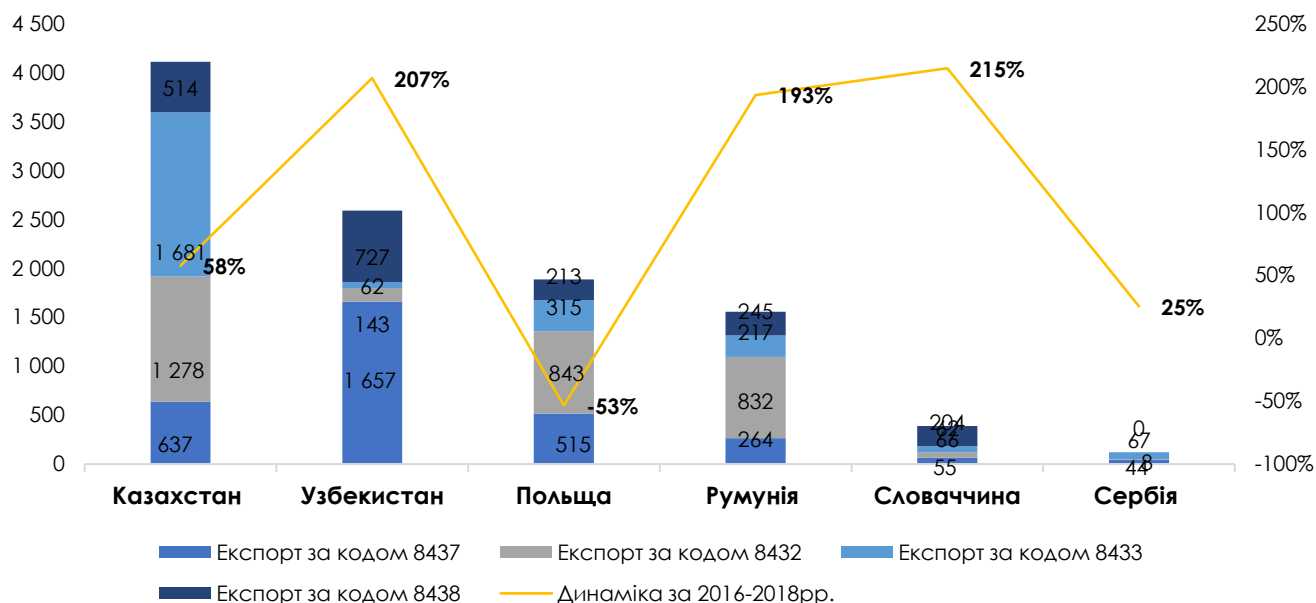
Джерело: [Trade Map](#)

2. Торгівля з Україною

В 2018р. Україна експортувала продукцію аграрного машинобудування до досліджуваних країн на загальну суму 10,6 млн євро, найбільше – до Казахстану і Узбекистану (6,7 млн євро, що складає 63% від загального експорту).

Найбільші категорії українського експорту – машини для очищення і сортування; обладнання для борошномельної промисловості (код 8437) і машини для обробки і підготовки ґрунту (код 8432). Продукція цих категорій складає 60% від загального обсягу експорту.

Обсяг і структура експорту України продукції аграрного машинобудування в 2018р., тис євро

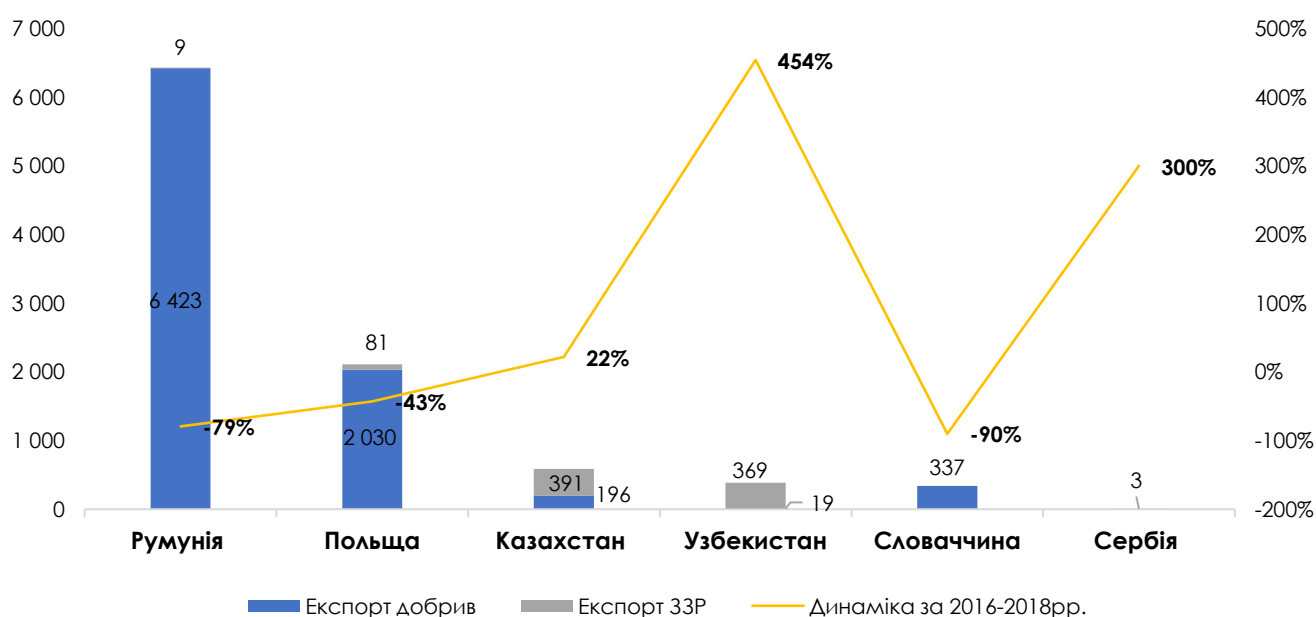

Джерело: [Trade Map](#)

В 2018р. Україна експортувала аграрну хімічну продукцію до досліджуваних країн на загальну суму 9,9 млн євро, найбільше – до Румунії (6,4 млн євро або 65% від загального експорту).

Основна категорія українського експорту – добрива (91%).

Обсяг і структура експорту України аграрної хімічної продукції в 2018р., тис євро

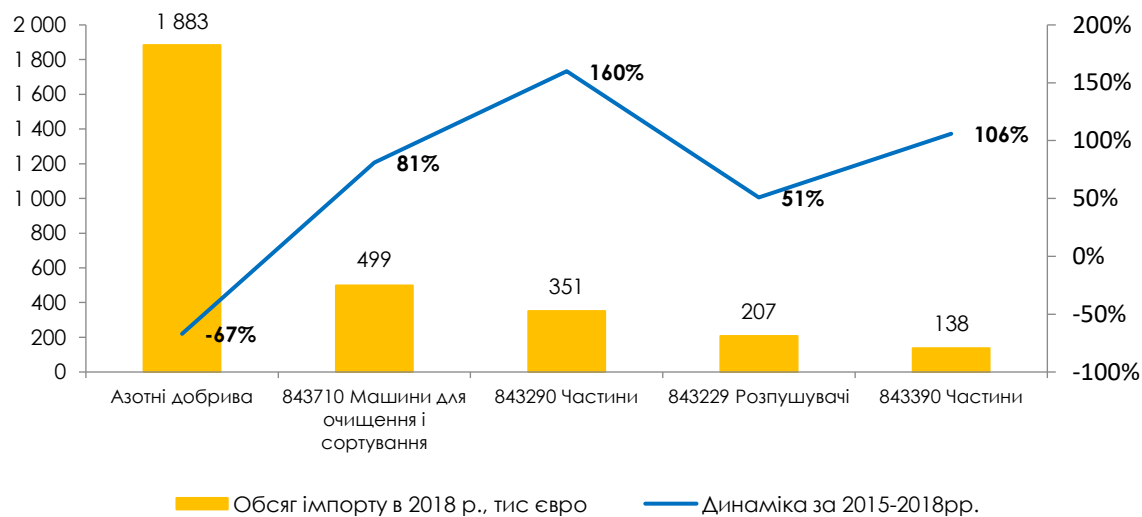

Джерело: [Trade Map](#)

Польща

Україна найбільше експортує до Польщі азотні добрива, частини машин і машини для очищення і сортування зернових і бобових.

ТОП-5 категорій експорту з України до Польщі в 2018р., тис євро

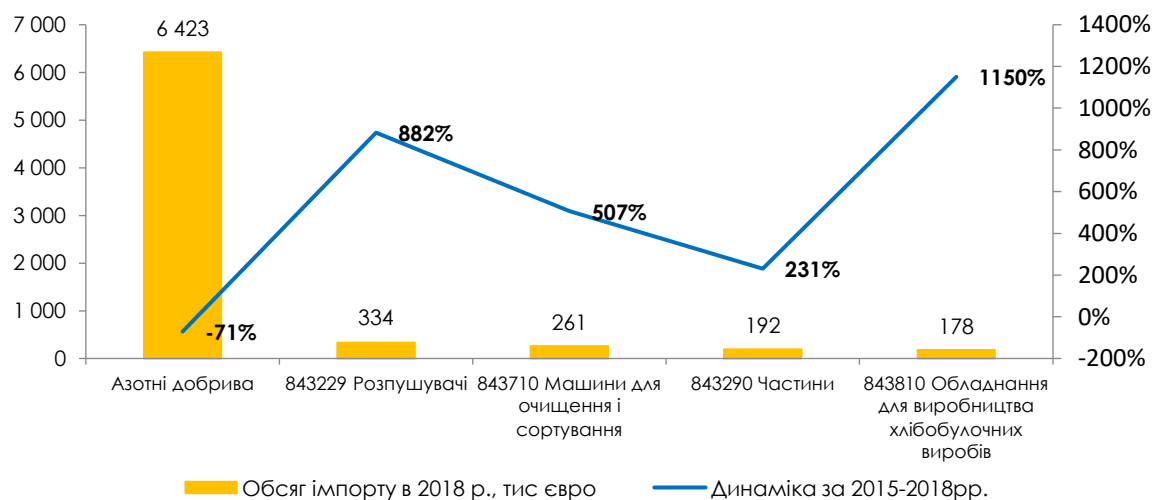

Джерело: [Trade Map](#)

Румунія

Україна найбільше експортує до Румунії азотні добрива.

ТОП-5 категорій експорту з України до Румунії в 2018р., тис євро

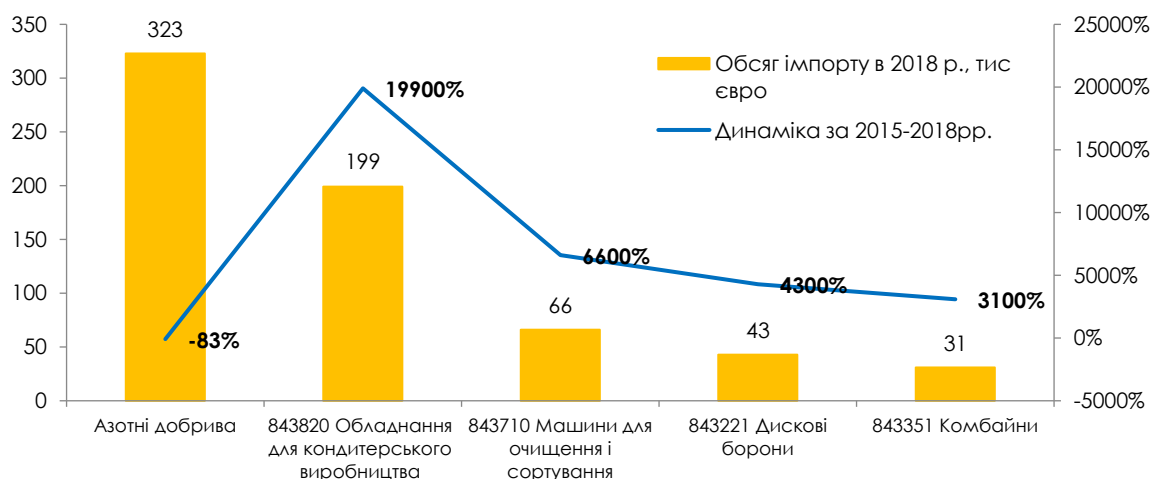

Джерело: [Trade Map](#)

Словаччина

Україна найбільше експортує до Словаччини азотні добрива і обладнання для кондитерського виробництва.

ТОП-5 категорій експорту з України до Словаччини в 2018р., тис євро

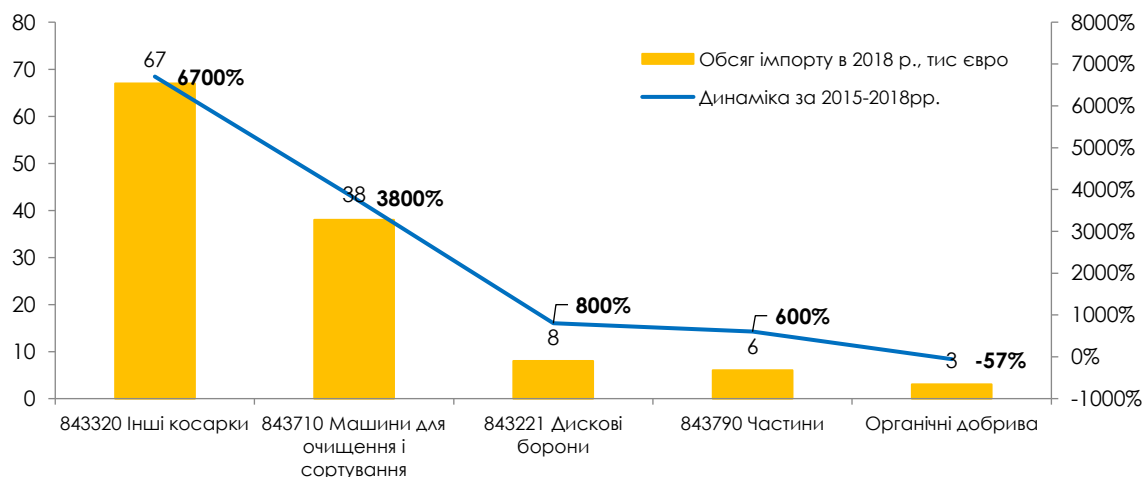

Джерело: [Trade Map](#)

Сербія

Український експорт до Сербії є незначним, найбільше України постачає машини для очищення і сортування зернових і косарки.

ТОП-5 категорій експорту з України до Сербії в 2018р., тис євро

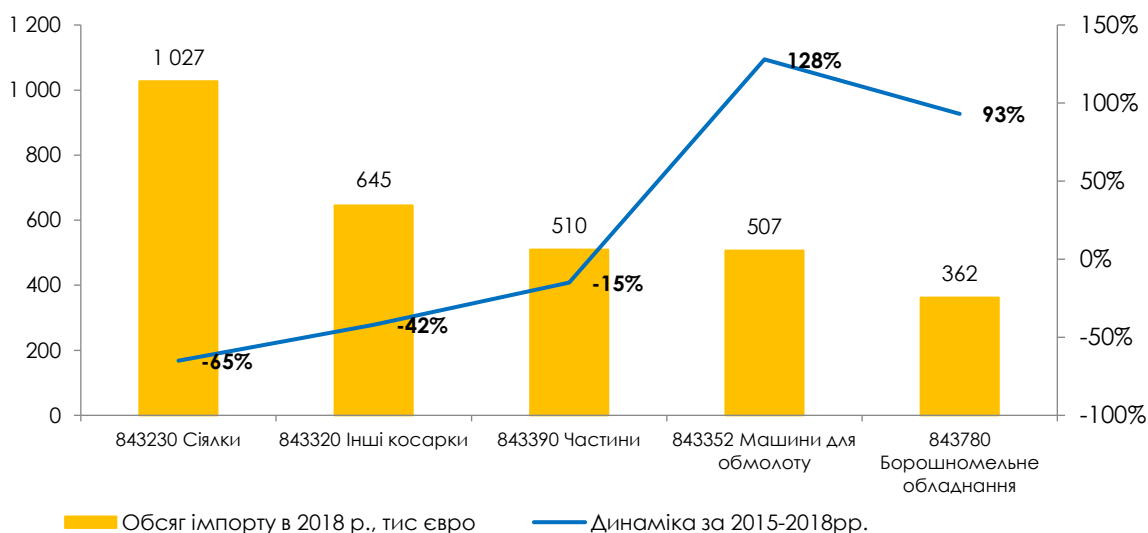

Джерело: [Trade Map](#)

Казахстан

Україна найбільше експортує до Казахстану продукцію машинобудування - сіялки, косарки, машини для обмолоту культур та частини машин.

ТОП-5 категорій експорту з України до Казахстану в 2018р., тис. євро

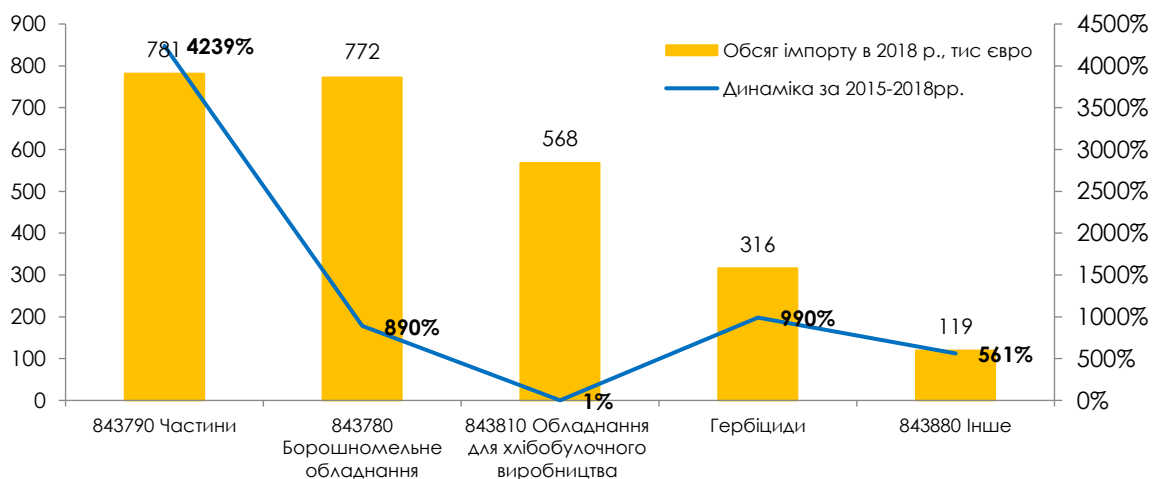

Джерело: [Trade Map](#)

Узбекистан

Україна найбільше експортує до Узбекистану борошномельне обладнання, частини до машин, обладнання для хлібобулочного виробництва і гербіциди.

ТОП-5 категорій експорту з України до Узбекистану в 2018р., тис. євро

Джерело: [Trade Map](#)

Розділ 4. Огляд внутрішнього ринку пріоритетних країн

Висновки

1. В досліджуваних європейських країнах (Польща, Румунія, Словаччина, Сербія) домінують дрібні аграрні господарства, які обробляють невеликі ділянки землі.
2. В досліджуваних пострадянських країнах (Казахстан, Узбекистан) діють декілька типів аграрних виробників – як порівняно великі підприємства, в т.ч. колишні колгоспи, так і нові фермерські господарства.
3. Для всіх досліджуваних країн актуальною є проблема досить застарілої аграрної техніки (це особливо актуально для Румунії, Казахстану та Узбекистану), а отже є потреба в купівлі нового обладнання. Оскільки оновлення техніки потребує значних інвестицій, очевидно, що аграрні компанії зацікавлені у використанні різних механізмів фінансування купівлі – кредитування, лізинг тощо.
4. Польща, Румунія, Словаччина (як члени ЄС) і Сербія (як кандидат у члени ЄС) мають можливість використовувати субсидії і кошти з фондів і цільових програм ЄС для фінансування купівлі техніки.
5. Польща має найбільший ринок аграрної техніки за обсягом продажів, проте найвищу динаміку серед досліджуваних країн ЄС продемонструвала Румунія.
6. Ключовим фактором, що впливає на сільське господарство європейських країн в цілому і ринок аграрної техніки зокрема, є підтримка аграрних виробників з боку ЄС.
7. На ринках країн-нових членів ЄС домінують міжнародні виробники аграрного обладнання. Зазвичай вони використовують комплексний підхід – окрім безпосереднього техніки, продають запчастини, технічний сервіс, пропонують фінансові послуги (лізинг), консалтинг і навчання.

Казахстан має найбільшу загальну площу країни, частку сільськогосподарських угідь і площу ріллі.

Серед країн східної Європи найбільшу площу ріллі мають Польща і Румунія.

Показник	Казахстан	Узбекистан	Польща	Румунія	Словаччина	Сербія
Загальна площа країни, тис. км ²	2 725	425,4	306,2	230,1	48,1	34,4
Частка с/г угідь	80,4%	62,9%	46,9%	58,8%	39,2%	39,3%

Частка ріллі	10,9%	10,3%	35,3%	37,3%	28%	29,7%
Площа ріллі, млн га	29,4	4,4	10,8	8,6	1,3	2,6
Кількість аграрних господарств	217 тис	>133 тис	1,4 млн	3,4 млн	25,7 тис.	564,5 тис.
Найбільші зернові культури	пшениця (11,4 млн га) ячмінь (2,5 млн га) льон (1,1 млн га) соняшник (0,8 млн га)	пшениця (1,3 млн га) бавовна (1,1 млн га)	пшениця (2,4 млн га) тритикале (1,3 млн га) ячмінь (0,96 млн га) жито (0,89 млн га) ріпак (0,84 млн га)	кукурудза (2,4 млн га) пшениця (2,1 млн га) соняшник (1 млн га) ріпак (0,6 млн га)	пшениця (403 тис. га) кукурудза (179 тис. га) ріпак (154 тис. га)	кукурудза (0,9 млн га) пшениця (0,6 млн га) соняшник (0,2 млн га)
Розмір господарств	більшість > 30 га	більшість > 30 га	> 2 га (22%) 2-10 га (54%) 10-30 га (19%) > 30 га (5%)	> 2 га (73%) 2-10 га (25%) > 10 га (2%)	> 2 га (29%) 2-10 га (41%) 10-30 га (14%) > 30 га (16%)	> 2 га (8%) 2-10 га (35%) 10-30 га (18%) > 30 га (39%)

Джерело: [World Bank, Eurostat](#)

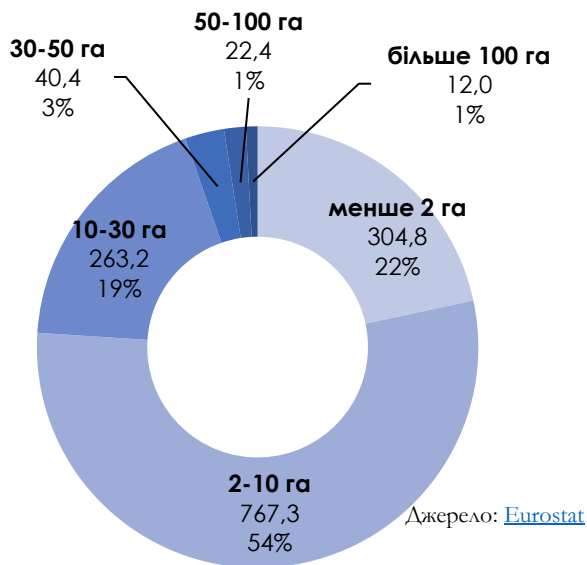
1. Структура внутрішнього ринку

Польща

Загалом у Польщі налічується понад 1,4 мільйона аграрних господарств. Більше половини з них обробляють земельну ділянку розміром 2-10 га. Лише 1% господарств мають у розпорядженні більше 100 га.

Власники 18% господарств використовують 50% і більше отриманої продукції для власного споживання.

Розподіл аграрних господарств Польщі за розміром землі в 2016р., тис.

В той же час існує тенденція до постійного збільшення розмірів фермерських господарств, тоді як традиційні селянські господарства зникають.

Майже 95% усіх фермерських господарств перебувають у приватній власності, але багато субсидіюються

Найбільші за розміром площі землі, на якій збирають врожай, культури (станом на 2018р.):

- пшениця - 2,4 млн га
- тритикале - 1,3 млн га
- ячмінь – 0,96 млн га
- жито – 0,89 млн га
- ріпак – 0,84 млн га

Обсяг ринку продукції аграрного машинобудування Польщі в 2019р. склав **2,4 млрд євро**. Щорічна динаміка ринку є нестабільною, як наслідок, з 2014р. ринок загалом зріс лише на 7,5%.

Внутрішнє виробництво в галузі аграрного машинобудування Польщі протягом останніх п'яти років складало в середньому 63% загального обсягу ринку.

Основними факторами, що стимулюють попит на аграрну техніку і обладнання в Польщі, є:

- політика ЄС в аграрному секторі (вимоги ЄС до виробництва аграрної продукції передбачають наявності і застосування певної техніки)
- значна фінансова підтримка з боку ЄС через спеціальні фонди і програми (на даний момент більшість інвестицій в агротехніку фінансуються з європейських фондів)
- потреба оновлення застарілої техніки
- структура господарств та розміри земельних ділянок (попит на велику і потужну техніку обмежений).

Польський ринок є дуже конкурентним. Головними факторами вибору техніки є ціна, функціональність обладнання, а також наявність технічної підтримки.

Згідно даних Polish Chamber of Commerce of Agricultural Machines and Facilities, в Польщі в 2018-2019рр. в середньому реєструвалось близько 700 нових тракторів щомісяця.

На ринку аграрної техніки і обладнання Польщі переважають європейські виробники. Найбільші **ринкові частки** мають наступні бренди – New Holland, John Deere, Kubota, Zetor, Deutz Fahr, Case In, Claas.

Провідні **місцеві виробники** - Pronar, Farmtrac, Crystal Traktor, Ursus Agromix, Dozamech, Exptom, Metaltech, Mirosławiec, Unia Group.

Румунія

В Румунії діють **3,4 млн аграрних господарств**. 96% країни обробляють земельну ділянку менше 10 га, в т.ч. майже 72% господарств – менше 2 га.

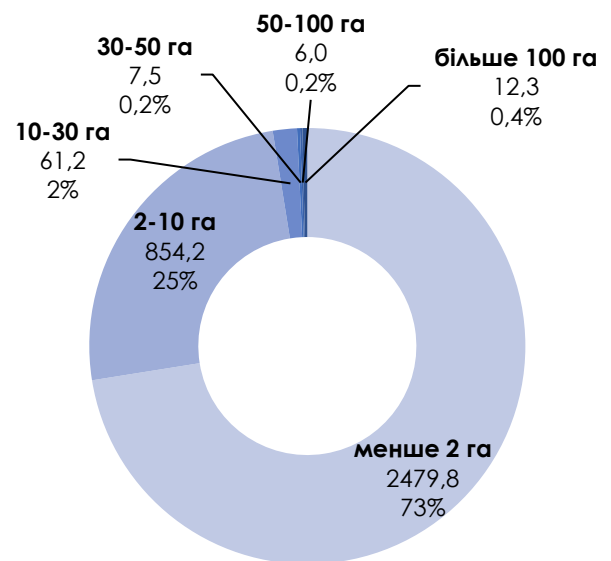
Лише 0,4% господарств мають землю площею більше 100 га.

Власники 86% господарств використовують 50% і більше отриманої продукції для власного споживання.

Найбільші за розміром площі землі, на якій збирають врожай, культури (станом на 2018р.):

- кукурудза - 2,4 млн га
- пшениця - 2,1 млн га
- соняшник – 1 млн га
- ріпак – 0,6 млн га

Розподіл аграрних господарств Румунії за розміром землі в 2016р., тис.

Джерело: [Eurostat](#)

Обсяг ринку продукції аграрного машинобудування Румунії в 2019р. склав 601,6 млн євро. З 2014р. ринок загалом зріс на 27,7%.

Внутрішнє виробництво в галузі аграрного машинобудування Румунії протягом останніх п'яти років складало в середньому 31% загального обсягу ринку.

Згідно оцінки СЕМА, в Румунії існує значна структурна потреба в модернізації аграрної техніки, оскільки існуючий рівень розвитку механізації та технологій досить низький, а парк техніки недостатній і застарілий. Зокрема, близько третини тракторів в країні старше 20 років, а близько 70% тракторів перевищили рекомендований термін експлуатації. Це свідчить про потенційно високий попит на аграрну техніку.

З іншого боку, для Румунії характерні наступні виклики, які стримують зростання продажів нового обладнання:

- структура фермерських господарств (переважно невеликі за розмірами, надають перевагу вживаній техніці)
- велика кількість напівпідсобних господарств (semi-subsistence farm)
- недостатнє використання коштів з фондів ЄС

- повільне зростання продуктивності праці
- погана інфраструктура
- недостатній доступ до інформації (для фермерів)

На румунському ринку **домінують міжнародні бренди** – New Holland, John Deere, Steyr, Deutz Fahr, Case In, Claas, Valtra, Fendt, Kubota, Massey Ferguson.

Провідні **місцеві виробники** аграрної техніки – IRUM, Mecanica Ceahlau, MAT Craiova.

Найбільші імпортери і дистриб'ютори агротехніки – IPSO, Mewi Import Export Agrar Industrietechnik, NHR Agropartners, General Leasing.

Словаччина

В країні діють **25,7 тис. аграрних господарств**. 70% господарств Словаччини обробляють земельну ділянку менше 10 га, в т.ч. майже 29% господарств – менше 2 га.

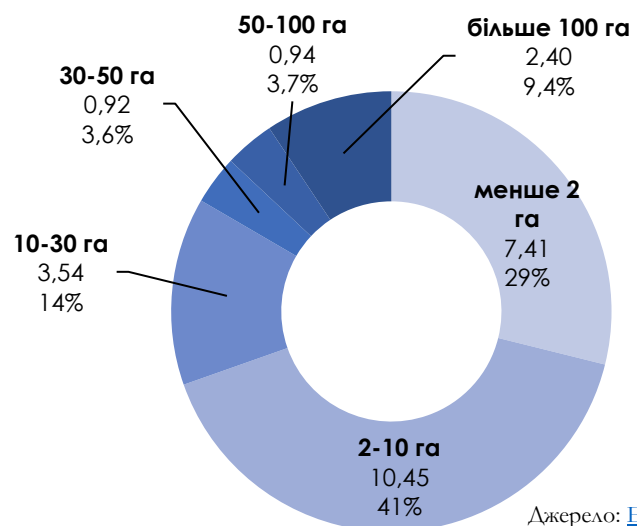
Частка господарств, які володіють понад 100 га землі – 9,4%.

Власники 62% господарств використовують 50% і більше отриманої продукції для власного споживання.

Найбільші за розміром площі землі, на якій збирають врожай, культури (станом на 2018р.):

- пшениця – 403 тис. га
- кукурудза – 179 тис. га
- ріпак – 154 тис. га

Розподіл аграрних господарств Словаччини за розміром землі в 2016р., тис.

Обсяг ринку продукції аграрного машинобудування Словаччини в 2019р. склав **396,2 млн євро**. З 2014р. ринок загалом зріс на 13,6%.

Внутрішнє виробництво в галузі аграрного машинобудування Словаччини протягом останніх п'яти років складало в середньому 46% загального обсягу ринку.

Потужність тракторів:

- 46,4% - трактори від 50 до 120 к.с. (доля зменшується);
- 21% - трактори понад 240 к.с.

Сербія

В країні діють **564,5 тис. аграрних господарств**, 99,7% з яких є сімейними. Середній розмір земельної ділянки на одне господарство – 12,7 га.

Використовується більше 622 тис. тракторів і близько 63 тис. комбайнів. **Аграрна техніка** є застарілою – 86% тракторів і 82% комбайнів старше 20 років.

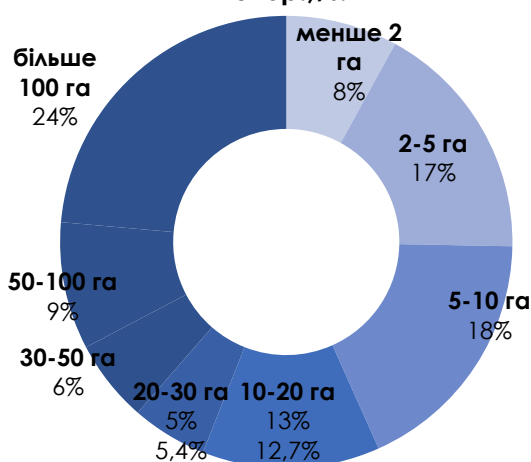
Найбільші за розміром площі землі, на якій збирають врожай, культури (станом на 2018р.):

- кукурудза – 0,9 млн га
- пшениця – 0,6 млн га
- соняшник – 0,2 млн га.

Закордонні бренди тракторів – John Deere, Case, New Holland.

Місцеві виробники тракторів – ІМТ (випущений індійською компанією TAFE в 2018), ІМР.

Розподіл аграрних господарств Сербії за розміром землі в 2016р.,%.

Казахстан

В країні діють декілька типів виробників аграрної продукції:

- аграрні підприємства (юридичні особи, в т.ч. колишні колгоспи) – більше 17 тис.
- фермерські і селянські господарства – більше 200 тис.

Великі аграрні підприємства є основним виробниками с/г продукції в країні і обробляють в середньому 3 тис. га.

Найбільші за розміром площі землі, на якій збирають врожай, культури (станом на 2018р.):

- пшениця – 11,4 млн га
- ячмінь – 2,5 млн га
- льон – 1,1 млн га
- соняшник – 0,8 млн га

Знос сільгосптехніки в Казахстані становить близько 80%. Підлягають списанню більше 70% зернозбиральних комбайнів, близько 80% тракторів, 75% жаток і 80% сівалок. Середній рівень оновлення за 2019 рік досяг - 4% (3,5% в 2018 році), при мінімальному технологічному рівні в 6%.

АТ «Казагрофінанс» субсидіює 25% вартості техніки, придбаної в лізинг. Частка «Казагрофінанс» на лізинговому ринку АПК Казахстану становить 90%. Клієнти компанії - понад 7,5 тисячі аграріїв РК (<http://www.kaf.kz/>). **Субсидіюються** як внутрішні так і **закордонні виробники**. В 2019 році казахстанської техніки було придбано втричі більше, але субсидування на неї припадає значно менше - всього 40% від загального обсягу субсидій.

Узбекистан

В країні діють три типи виробників аграрної продукції:

- аграрні підприємства (в т.ч. колишні колгоспи)
- фермерські господарства (володіють в середньому ділянками 40-60 га, займаються переважно рослинництвом) – близько 130 тис.
- присадибні господарства (дежкани) - володіють в середньому ділянкою в 1 га та займаються переважно садівництвом та дрібним тваринництвом.

Слід відмітити, що уряд країни проводить політику укрупнення с/г виробників.

Найбільші за розміром площі землі, на якій збирають врожай, культури (станом на 2018р.):

- пшениця – 1,3 млн га
- бавовна – 1,1 млн га

Сільське господарство Узбекистану потребує додатково в **202 145** одиницях техніки. Станом на 1 листопада 2018 року основний парк сільськогосподарської техніки в Узбекистані налічував **176 957** одиниць, в тому числі із загальної кількості наявної сільськогосподарської техніки 109 157 одиниць є застарілими з терміном експлуатації 11 років і більше.

Сільськогосподарське машинобудування в Республіці Узбекистан представлено акціонерним товариством "[Узагротехсаноатхолдінг](#)", яке було створене в 2016 р. для виробництва, реалізації та сервісного обслуговування сільськогосподарської техніки.

Джерела: FAO, Eurostat, World Bank, Eurostat, Euromonitor International, національні органи статистики

2. Доступ до ринків

Імпортне мито на більшість досліджуваної продукції в пріоритетних країнах становить 0%. Виключенням є Сербія, яка встановила імпорتنі мита на всі види української продукції, а також деякі види добрив.

Показник	Польща	Румунія	Словаччина	Сербія	Казахстан	Узбекистан
Імпортне мито на агротехніку	0%	0%	0%	10% (1% на окремі види)*	0%	0%
Імпортне мито на добрива і ЗЗР	0% (за виключенням деяких видів добрив)	0% (за виключенням деяких видів добрив)	0% (за виключенням деяких видів добрив)	5% на ЗЗР (8% на окремі види)** 1-10% на добрива	0%	0%
ПДВ	23%	19%	20%	20%	12%	20%

* мито 1% встановлено на продукцію за кодами HS 843290, 843351, 843353, 843790

** мито 8% встановлено на продукцію за кодами HS 380892, 380899

Згідно Угоди про вільну торгівлю між Україною і ЄС імпортне мито на українську продукцію становить 0%, проте на певні категорії Угодою передбачено перехідний період, протягом якого розмір імпортного тарифу знижується поступово. Зокрема, це стосується деяких категорій добрив, щодо яких на даний момент діють наступні імпортні мита:

Код HS	Опис	Розмір імпортного ЄС мита для України*
310210	Сечовина (карбамід), у тому числі у водному розчині	2,40
310229	Тверді та інші добрива з вмістом нітрату амонію (подвійні солі і суміші сульфату амонію та нітрату амонію)	2,40
310230	Нітрат амонію, у тому числі у водному розчині	2,40
31024090	Суміші нітрату амонію з карбонатом кальцію або іншими неорганічними речовинами, що не є добривами: із вмістом азоту більш як 28 мас.%	2,40
310260	Подвійні солі та суміші нітрату кальцію і нітрату амонію	2,40
310280	Суміші сечовини та нітрату амонію у водному або аміачному розчині	2,40
310290	Добрива інші, включаючи суміші, не включені до інших товарних позицій	2,40
310311	Суперфосфати	0,80
310510	Товари цієї групи у таблетках чи аналогічних формах або в упаковках масою бруто не більш як 10 кг	2,40
310530	Гідроортофосфат діамонію (фосфатдіамоній)	2,40
310540	Дигідроортофосфат амонію (фосфат моноамоній) та його суміші з гідроортофосфатом діамонію (фосфатдіамоній)	2,40
310559	Інші добрива з вмістом двох поживних елементів: азоту і фосфору	2,40
3105902030 3105902040 3105902050 3105902060 3105902090	Інші добрива	2,40

* станом на 2020р.

3. Програми підтримки господарств

Країна	Опис
Польща	В ЄС діє Спільна аграрна політика (The common agricultural policy або CAP), в рамках якої аграрні виробники країн-членів ЄС можуть отримати фінансову підтримку. Фінансування проводиться через декілька фондів за багатьма програмами та розподіляється через розпорядників в кожній країні: в Польщі – Ministry of Agriculture and Rural Development , The Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture в Румунії - Rural Investment Financing Agency в Словаччині - Agricultural Paying Agency
Румунія	
Словаччина	
Сербія	Після набуття статусу кандидата в члени ЄС Сербія отримала доступ до деяких фондів ЄС, які фінансують розвиток сільських територій і аграрне виробництво. Головним розпорядником є Directorate for Agrarian Payments , перелік програм за посиланням
Казахстан	Державна компанія «Казагрофінанс» реалізує наступні програми:

	Програма субсидіювання процентів по кредитах/лізингу на купівлю аграрної техніки Програма субсидіювання частини інвестицій аграрних компаній, в т.ч. на купівлю аграрної техніки Детальніше – за посиланням
Узбекистан	В Узбекистані діє програма підтримки купівлі аграрної техніки, проте лише за умови локалізації виробництва в країні не менше 20%.

3. Галузеві асоціації та організації

ЄС:

- [CEMA – European Agricultural Machinery Association](#)
- [CLIMMAR - international distributors network](#)

Словаччина: [AGRION – Slovak association of agricultural technology suppliers](#)

Польща: [The Polish Chamber of Commerce of Agricultural Machines and Facilities](#)

Сербія: [PU IPM – Business association of tractors, agricultural machines and equipment's industry](#)

Румунія: APIMAR – [Romanian Association of Agricultural Equipment Producers and Importers](#)

Казахстан: Асоціація машинобудівників сільськогосподарської техніки

Узбекистан: ["Узагротехсаноатхолдінг"](#) – виробництво, реалізація та сервісне обслуговування сільськогосподарської техніки.

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ОФІС З ПРОСУВАННЯ ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ»

ДУ «Офіс з просування експорту України» допомагає експортерам у виході на іноземні ринки, шляхом надання послуг експортного консалтингу, організації освітніх проектів для експортерів, торгових місій та виставок до країн, ринки яких є перспективними для експорту українських товарів та послуг.

Державна установа розпочала свою роботу у грудні 2018 року, після трансформації консультативно-дорадчого органу «Офіс з просування експорту», який працював при Мінекономрозвитку з листопада 2016 року.

Вул. Антоновича, 51,
Київ, Україна

www.epo.org.ua
info@epo.org.ua

**ОФІС З ПРОСУВАННЯ
ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ**
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА